Tiyatro Eserleri

47

No. 9526

TOPTAN SATIŞ
İstanbul Devlet Kitapları Müdürlüğü
Ankara, İzmir, Adana, Samsun, Elazığ, Erzurum,
Trabzon ve Van Bölge Şefliklari
PERAKENDE SATIŞ
Milli Eğitim Yayınevleri
ve Bakanlık Yayınları satıcısı kitapçılar

% 6 KDV DAHİL FİYATI : 6500 LİRA
(6132 Lira + 368 Lira)

Tiyatro Eserleri

KRAL OİDİPUS

Sophokles

MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI YAYINLARI: 2054
BİLİM ve KÜLTÜR ESERLERİ DİZİSİ : 365
Tiyatro Eserleri : 47

Kitabın adı
KRAL OİDİPUS
Yayın kodu
52.34.Y.0002.849
ISBN 975.11.0176.X
Baskı yılı
1992
Baskı adedi
20.000
Dizgi, baskı, cilt
MİLLÎ EĞİTİM BASIMEVİ

Yayımlar Dairesi Başkanlığı'nın
11.8.1988 tarih ve 6669 sayılı yazıları ile
üçüncü defa 20.000 adet basılması uygun görülmüş
birinci parti olarak 5.000 adet basılmıştır.

Tiyatro Eserleri

KRAL OİDİPUS

Sophokles

Çeviren
BEDRETTİN TUNCEL

15
c

İstanbul, 1992

KRAL OİDİPUS

I

Bu adı taşıyan eser, Yunan tragedia'sının en kuvvetli örneği sayılıyor. Konusunun işlenişindeki ustalık, kişilerinin karakterlerinin belirtilmesindeki üstünlük, iç yapısındaki derli topluluk o kadar başarıyla ve bu ölçüde başka tragedia'larda pek az görülür. Ele alınan problemin, kader probleminin, her zaman canlı, taze kalacak, okuyanları da, seyredenleri de ilgilendirecek nitelikte olması eseri ölmezliğe kavuşturmuştur. Yazılalı yirmi beş asır geçtiği halde, eskimemesinin sırrını bu özellikte aramak doğru olur, çünkü Oidipus, kadercilikle savaşan insanların başında gelir. Dünya görüşü, tanrı anlayışı bakımından incelenmeye değer. Eserdeki davranışıyla, denilebilir ki, daha ziyade XVIII ve XIX. yüzyıllarda kendini iyi ve belli eden, tanınmış fikir adamlarında ifadesini bulan dünya görüşünün; her şeyi aklın, muhakemenin süzgecinden geçiren anlayışın öncüsüdür. Başına gelecekleri bildiği, yaman kaderini sezdiği halde, insana yaraşır bir davranışla yılmadan mücadele etmesi ona tragedia kahramanları arasındaki büyük yerini verir.

Dünya edebiyatına böyle bir eseri kazandıran Sophokles, İsa'dan önce 495 yılında, Ati-

na yakınındaki Kolonos kasabasında doğmuştur. Sophokles, Oidipus Kolonos'ta *adlı tragedia'sında, doğduğu yeri Koro'nun ağzından şöyle anlatır:*

"Ey yabancı! geldiğin bu atları güzel memleket, dünyada bir eşi daha olmıyan bu yer, beyaz topraklı Kolonos bölgesidir. Burada, yürekleri yakan bülbül, her yerde olduğundan çok dem çeker; yeşil vâdilerin tâ sonunda, tanrının yemişlerle dolu, güneş ışığı da, fırtınaların sesi de geçmez, kat kat yeşil yapraklı ağacında, koyu sarmaşığa gizlenir de öyle dem çeker. Dionysos da, o mübarek eğlencelerinde buralara gelir, kendini beslemiş nympha'ların arasında dolaşır durur... Her gün, gökten yağan çiğ altında, güzel salkımlı nerkis, iki büyük kız-tanrı'nın başına taç olan nerkis, altın gibi safranla beraber burada yetişir...".

Oidipus'un Kolonos'a sığındığı, son günlerini orada geçirdiği, günün birinde de esrarlı bir şekilde ortadan kayboluverdiği çok eski zamanlardan beri anlatılırdı. Çocukluğunda bu hikâyelerin Sophokles üzerinde tesirler bırakmış olduğu anlaşılıyor. Atina'nın en parlak devrini, Met savaşlarından sonraki yılları, Perikles ile Kimon hegemonyasının en güzel zamanlarını yaşamış; Peloponez savaşlarını, Sicilya seferinden sonra Atina'nın çöküşünü de görmüştür. Babası Sophillos, oğlunun iyi bir

öğrenim ve eğitim görmesine dikkat etmişti. Sophokles'in tiyatro hayatına girmesi, tragedia yazmaya heves etmesi, Yunan tragedia şairlerinin babası sayılan büyük Aiskhylos'un tesiriyle olmuştur. Ona derin bir hayranlıkla bağlanmıştı. Çok geçmeden, kendi başına, Atina'daki tiyatro yarışmalarına girer, 468 yılında, yirmi yedi yaşında iken, ilk başarısını kazanır. Onuncu yüzyıl ortalarında yaşıyan ve Yunan dili, edebiyatı üzerine değerli bir sözlük çıkarmış olan Suidas'a göre, altmış yıl kadar süren tiyatro hayatında, Sophokles yirmi dört defa yarışmalara katılmış, her defasında da birinci veya ikinci olmuştur. Hususi hayatiyle ilgili birçok söylentiler de var: Nikostrate adında bir kadınla evlenmiş, ondan çocukları olmuş; bunlardan İophon, babası gibi, tragedia'lar yazmış, hattâ babasına karşı tiyatro yarışmalarına girmiş. Sophokles, ihtiyarlık çağında, Theoris adında bir kadınla yaşamış, ondan bir de çocuğu dünyaya gelmiş. Ayrı analardan doğan bu çocukların geçimsizliklerinin, birbirleriyle kavgalarının son günlerinde şairi pek rahatsız ettiği söylenir. Sophokles, 406 yılında Atina'da ölmüştür. Doksan yıla yaklaşan ömründe yüzden fazla tragedia yazmıştır. Bunlardan yalnız yedisinin metinleri kalmış, diğerleri kaybolmuştur. Tam olarak elde kalan yedi eseri, yazılış sırasıyla, şunlardır:

Aias, Antigone, Kral Oidipus, Elektra, Trakhis Kadınları, Philoktetes, Oidipus Kolonos'ta (1).

II

Kral Oidipus'*un çok başarılı bir tragedia örneği sayıldığını söyledik. Şu noktayı da belirtmeliyiz ki, eserin yazıldığı tarihte, bellibaşlı tiyatro çeşidi olarak, tragedia tam şeklini bulmuştu. Bu sanatın babası, bütün Yunan tragedia şairlerinin ustası sayılan Aiskhylos, her bakımdan olgun örneklerle oyunları zenginleştirmiş, onlara olgun şeklini vermişti. Ondan sonra gelen yazarlar, başta Sophokles olmak üzere, "hazır" denilebilecek bir kalıpla karşılaşmışlar, kendi buluşlariyle özellikleriyle onu geliştirmişlerdi. Aiskhylos ile Sophokles'ten önceki Yunan tragediası, konuları, iç yapıları bakımından pek dağınık durumdaydı. Bilindiği gibi, tragedia, kaynakları bakımından bağbozumu tanrısı Dionysos'u kutlamak için hazırlanan törenlere sıkı sıkıya bağlıdır. Bu törenlerde "Dithyrambos" adı verilen ve mu-*

(1) Bu tragedia'lar 1941 yılında, Maarif Vekâletinin "Dünya Edebiyatından Tercümeler" serisinde çıkmıştır. Çevirenlerin adlarını veriyoruz: *Aias* (Suat Sinanoğlu), *Antigone* (Sabahattin Ali), *Kral Oidipus* (Bedrettin Tuncel), *Elektra* (Azra Erhat), *Trakhis Kadınları* (Şaziye Berin Kurt), *Philoktetes* (Nurullah Ataç), *Oidipus Kolonos'ta* (Nurullah Ataç).

sikî, rakıs gibi unsurları da içine alan lirik şiir şekli kullanılıyordu. Bu şekli, milâttan önce yedinci yüzyılda, Lesbos'lu Arion'un yarattığı söylenir. Başlangıçta bir, iki mısradan ibaretti. Şair bunu tek başına veya koro ile birlikte söylerdi. Thespis, milâttan önce 535 yılında, Dithyrambos temsiline bir de oyuncu sokmakla tragedia'yı ortaya çıkarmış oldu. Koronun karşısında yer alan, onunla konuşan bu oyuncuya "Koro başı" adı verilir. Böylelikle oyunda karşılıklı konuşma sağlanmıştır. Koro başı, oyunda hayatı gösterilen tanrının veya kahramanın duygularını, acılarını seyirciye anlatır, âdeta kendi başına, oyunun havasına uygun bir "solo" yapar. Koro bu sözlere karşılık verir; bu haliyle tragedia bellibaşlı unsurlarını kazanmıştır. Halkın böyle bir oyunu sevmesi, tutması üzerine de, şairler tragedia'lar yazmaya başlarlar. Milâttan önce altıncı yüzyılda, Pisistratides zamanında, Atina'da ilk tiyatro yarışmaları tertiplenir. Atinalı şairlerden Khoirilos ile Phrynikhos, Yunan tragediasının ilk habercileridir. Bu iki şair, eserleriyle Atinalılara bu sanatın zevkini aşılamışlardır. Eflâtun, Phrynikhos'u Yunan tiyatrosunun ustaları arasında gösterir.

Tragedia'ya asıl şeklini, olgunluğunu veren, başta da söylediğimiz gibi, Aiskhylos'tur. Koroya ikinci bir oyuncu daha katar; korodan ayrı olarak, bu iki oyuncunun birbiriyle ko-

nuşmalarını sağlar. Böylelikle eserlerde koronun fazla yer tutmasını önler, konuşmaları ilk plâna getirir. Aiskhylos'un eserlerinde insan, tanrıların büyük kudreti karşısında ezilir. Bu kudret Sophokles'in tragedia'larında da büyük ölçüde kendini belli eder; insan yine kaderinin çizdiği yoldadır, alınyazısından kurtulamaz, ama bunu bile bile, kendini yok etmek isteyen kuvvetlerin elinden kurtulmaya çalışır, uğraşmaktan yılmaz. Oidipus, böyle bir davranışın en açık örneklerinden birini verir. İşaret ettiğimiz gibi, bu bakımdan onda bir nevi yeni çağ anlayışı sezilir. Tragedia'larda sık sık görülen, onlara konu olan Yunan tanrılarının kendi aralarındaki türlü münasebetleri, "beşerî" denilebilecek kavgaları zamanla seyircilerin, geniş halk topluluklarının din ve dünya görüşlerine tesir etmiştir. Pindaros'un şu sözü, bu gerçeği pek güzel anlatır: "İnsanların da, tanrıların da anası topraktır". Sahneye en az tanrı çıkarmış Yunanlı, denilebilir ki, Sophokles'tir. Elde kalan yedi eserinde, sadece iki yerde tanrılar görülür: Philoktetes'in sonunda, içinden çıkılmaz bir duruma son vermek üzere, Herakles gelir; ilk eseri olan Aias, Athena ile Ulysses arasında geçen bir konuşma ile başlar; hepsi bu kadar.

Konuları bakımından, tragedia'yı Yunan mitolojisinin zengin efsaneleri beslemiştir. Bunların bilhassa çeşitli, garip ihtirasları, ö-

lümle biten kanlı çatışmaları anlatanları, insanı korkunç âkıbetlere sürükliyenleri eserlerin bellibaşlı maddesini teşkil etmiştir. Tragedia'nın üç büyük şairinden (Aiskhylos, Sophokles, Euripides) elde kalan otuz üç eserden yirmi dördü, gerçekten çok acı konuları ele alır; bütün Atreus oğullarını teker teker mahveden felâketler; Oidipus'un korkunç kaderi; Troia savaşının binbir fâciayla dolu safhaları; Herakles'in başına gelenler; kanlı savaşlar; bütün bir aile fertlerinin birbirlerine düşmeleri; Euripides'in Bakkhai'lerinde, Medea'sında görüldüğü gibi, oğlunu parçalıyan analar, babalarından öc almak için çocuklarını öldüren kadınlar...

Atreus'lardan sonra (Agamemnon, İphigenia, Orestes, Elektra, v. s.) müthiş kaderiyle Yunan tiyatrosunu besliyen aile Labdakos'lar, yani Oidipus ile çocukları olmuştur. "İnsanın en büyük suçu, dünyaya gelmiş olmasıdır" diyen Calderon'a hak verdirecek bir aile. Yabancı diyarlardan gelip Yunanistan'da yedi kapılı Thebai şehrini kuran Kadmos'un, Oidipus'un dedesinin, başına gelenler gerçi pek dile düşmemiştir, ama torunundan daha az belâya da uğramamıştır; alın teriyle kurduğu, karısı Harmonia ile iyi günler geçirdiği Thebai'de, birbiri ardından kızlarının feci şekilde ölmeleri onu bu şehirden soğutmuş, acısından karısını

alıp yollara düşmüş, bu da yetmiyormuş gibi, sonunda tanrı her ikisini de yılan şekline sokmuştur...

Oidipus ile ilgili efsane en eskilerinden biridir. Odysseia'*da (XI, 271) Ulysses'in ağzından ana çizgilerini buluruz. Yalnız, Oidipus'un canavarı öldürmesi, kendi gerçek durumunu anladıktan sonra gözlerini kör etmesi anlattıkları arasında yer almaz. Çok eski zamanlardan beri hâfızalarda yer eden, Sophokles'e gelinceye kadar dallanıp budaklanan efsanenin Oidipus'la ilgili olan kısmını özetliyoruz:*

Labdakos'un oğlu Laios, Thebai'de kraldır. Karısı İokaste bir çocuk doğurur. Tanrı Apollon, çocuğun babasını öldüreceğini haber verir. Laios ile karısı, böyle korkunç bir felâketten kurtulmak için, ayaklarını bağlatıp çocuğu Kithairon dağına attırırlar. Böylelikle ondan kurtulduklarını sanırlar. Dağda sürülerini otlatmakta olan bir çoban, çocuğu, kurtarır, Korinthos kralı Polybos ile karısı Merope'ye verir; çocukları olmadığı için onu evlât edinirler. Bağlarının tesiriyle ayakları şiştiğinden, çocuğa Oidipus *adını verirler. Çocuk, Korinthos'ta Polybos'un sarayında büyür. Günün birinde, bir tartışma sırasında, kendisine "uydurma evlât" diye hakaret edildiğinden, içine şüpheler düşer, kalkıp Delphoi'ye, Apollon'un kâhinine başvurur. Kâhin ona kimin oğlu olduğunu söylemez, ama babasını öldüreceğini, anasıyla evleneceğini haber verir. O da Polybos ile Merope'nin sarayından kaçar. Asıl felâketleri işte bundan sonra başlar, çünkü Oidipus, anası babası bildiği insanlardan kaçmakla kendini tehlikeden uzaklaştırdığını sanmaktadır. Kithairon bölgesinde, bir üçyol ağzında, bir arabaya rastlar. Arabada Thebai kralı, Oidipus'un öz babası Laios vardır. Kral da, yanındaki adamlar da, yoldan çekilmesi için Oidipus'a bağırırlar; öfkelenen Oidipus, arabaya saldırır, kendisini de hırpaladıkları için, elindeki sopayla arabadaki adamı, yanındakileri yere serer, öldürür. Yoluna devam eder, Thebai kapılarına yaklaşır. Sphinks adlı canavar, yol üzerinde oturmuş, gelip geçenlere bilmece sormakta, çözemiyeni parçalamaktadır. Laios'un ölümünden sonra Thebai'yi idare eden ve kraliçe İokaste'nin kardeşi Kreon, şehri canavardan kurtaracak olana Thebai tahtını vâdetmiştir. Oidipus, talihini denemek ister; canavar ona bilmecesini sorar: "Sabahleyin dört, öğleyin iki, akşam üç ayakla yürüyen yaratık hangisidir?", Oidipus da şöyle cevap verir: "İnsandır; çocukluğunda iki eli, iki ayağıyla yürümeye çalışır; büyüdüğü zaman iki ayağıyla yürür; ihtiyarlığında da bir değneğe dayanır". Yenilen canavar, hırsından kendini öldürür. Oidipus böylece Thebai tahtına geçer, bilmeden anası kraliçenin kocası olur. Ondan*

iki erkek (Eteokles, Polyneikes), iki de kız çocuğu dünyaya gelir (Antigone, İsmene). Hiç farkına varmadan, Apollon'un bildirdiği felâketler de gerçekleşmiş olur. Thebai'de çok sevilen, sayılan bir kral hayatı yaşadığını sanır. Çok geçmez, şehirde vebâ, kıtlık başgösterir. Delphoi'deki kâhine danışırlar; Laios'u öldürenin Thebai'de yaşadığını, felâketin asıl sebebinin bu olduğunu, onu bulup şehirden atmadıkça belâdan kurtulamıyacaklarını bildirir. Oidipus bu işi kendi üzerine alır, öldüreni araştırmaya başlar. Ne yazık ki, sonunda bütün şüpheler kendi üzerinde toplanır, gerçeği anlar. Duyduğu acının, utancın tesiriyle gözlerini kör eder, yanından ayrılmıyan kızı Antigone'nin kılavuzluğunda memleketinden çıkar, Atina yakınındaki Kolonos kasabasına sığınır. Orada, işlediği korkunç günahların kefaretini çıkardıktan sonra, esrarlı bir şekilde dünya yüzünden kaybolur...

Tragedia şairleri arasında bu efsaneden ilkin Aiskhylos faydalanmıştır. 467 yılında oynanan ve Laios, Oidipus, Thebai önünde yedi kumandan *adlı üç eseri ihtiva eden Trilogia'da (¹) Kadmos oğullarının başına gelenleri ele*

(¹) Tragedia şairleri tiyatro yarışmalarına üç eserle katılırlardı. Konuları birbirine bağlı olan bu oyunlara *Trilogia* adı verilir. Bu tarz, yazarlara konuyu daha geniş şekilde işlemek imkânını sağlıyordu.

alır. Sophokles'in ikinci eserden, Oidipus'*tan, faydalanmış olduğu söylenebilir. Bu üçlemenin ilk iki eseri kaybolduğundan, aralarında bir kıyaslama yapmak imkânı kalmamıştır.*

Efsane ve edebiyat dünyasının bu gerçekten kara bahtlı insanının hayatı Sophokles'ten sonra birçok büyük yazarları ilgilendirmiştir. Filozof Seneka, daha sonra Corneille, Dryden, Voltaire, Oidipus'un korkunç kaderini çeşitli yönlerden ele almışlardır. Zamanımızda Gide Cocteau, aynı temayı kendi görüşleriyle işlemişlerdir. Kısacası: Oidipus'un başına gelenler, en eski zamanlardan beri bütün acılığıyla tiyatroyu beslemiş, üstelik, çağımızda bir de psikanaliz meraklılarının eline düşmüştür...

III

Eser, iç yapısı bakımından da incelenmeye değer. Yunan tragedia'sı perdelere ayrılmaz; başından sonuna kadar aralıksız oynanır; belli bölümlere ayrılmış olmakla beraber, tam bir bütün teşkil eder. Konuşmalar; uzun, kısa heceli, âhenkli, zaman zaman ölçüleri değişen, kafiyesiz mısralar şeklinde yazılmıştır. "Ser-

Birinci eser konunun başlangıcını, ikincisi gelişmesini, üçüncüsü de neticeyi gösteriyordu. *Kral Oidipus*, böyle bir üçleme içinde değil, müstakil bir eser olarak yazılmıştır.

best nazım" denilebilecek bir şiir şekli. Koronun söylediği lirik parçalara gelince, bunlar da, ifade edilen duygulara, ruh hallerine göre ölçüleri değişen, uzayıp kısalan, daima ritmik bir kuruluşta olan, serbest mısralardan meydana gelir. (Kral Oidipus'daki koro parçaları, bu özellikler göz önünde tutularak dilimize çevrilmiştir). Tam 1530 mısra tutan eserin iç yapısı şöyle kurulmuştur :

I. Prologos : *başlangıç, konuya giriş. Aristo'nun tarifine göre, Koro'nun ortaya çıkmasından önceki bölümdür. İlk tragedia'larda Prologos yoktu; Koro'nun meydana çıkmasından önce, bir kişi tarafından uzunca bir "tirade" şeklinde söylenirdi. Prologos bittikten sonra Koro gelir, oyunun sonuna kadar sahneden ayrılmaz. (Bu bölüm,* Kral Oidipus'*ta, kahramanın saray önünde görünmesiyle başlar, Kreon'un Delphoi'den haberler getirmesi, Oidipus'un Laios'u öldüren adamı bulup ortaya çıkarmayı vâdetmesi üzerine, saray önünde toplanmış olan halkın Rahip ile birlikte çıkıp gitmeleriyle biter).*

2. Epeisodion'*lar : Koro parçaları arasındaki bölümler.* (Oidipus'*ta bunların sayısı dörttür :*

a) Oidipus ile kâhin Teiresias arasında geçen sahne ;

b) Kendini savunmak isteyen Kreon ile Oidipus arasındaki sert tartışma; kraliçe İokaste'nin gelip onları yatıştırmaya çalışması; Kreon'un çıkıp gitmesi; İokaste ile Oidipus'un şüphelerinin artması; Laios öldürüldüğü sırada kaçıp kurtulan tek adamını bulup getirtmesini İokaste'den istemesi ;

c) Korint hos'tan gelen habercinin Polybos'un öldüğünü bildirmesi; Polybos ile Merope'nin Oidipus'un öz babası ve anası olmadığını, çocukken kendisini nasıl bir çobandan alıp onlara verdiğini anlatması; Oidipus'un o çobanı bulup getirmelerini istemesi üzerine, bundan vazgeçmesi için İokaste'nin yalvarması; sözünü dinletememesi üzerine de, birden çıkıp gitmesi ;

ç) Laios'un eski kölesi çobanın gelmesi, her şeyi söylemek zorunda kalması; hakikati anladıktan sonra, büyük bir ümitsizlik içinde, Oidipus'un saraya girmesi).

3. Exodos : *eserin sonu. (Saraydan gelen bir habercinin içerde olup biten tüyler ürpertici olayları anlatması; gözlerini kör eden Oidipus'un görünmesi; biraz sonra da Kreon'un gelmesi; Oidipus ile çocukları arasında geçen sahne; Kreon ile konuşması; nihayet, istemiye*

istemiye saraya girmesi; Koro başının sözleri üzerine tragedia'nın sona ermesi).

Koro parçaları da esas itibariyle ikiye ayrılır :

1. Parados : *Prologos bittikten sonra Koro'nun sahneye girdiği zaman söylediği* ilk *parça.*

2. Stasimon'*lar : iki Epeisodion arasında Koro'nun söylediği parçalar.* (Kral Oidipus'*ta dört Stasimon vardır).*

Oidipus'un *iç yapısı şöyle kurulmuş oluyor :*

I. Pro logos *(Başlangıç)*
Parodos *(Koro'nun ilk parçası)*

II. *Birinci* Epesiodion
Birinci Stasimon *(Koro'nun ikinci parçası)*

III. *İkinci* Epeisodion
İkinci Stasimon (Koro'nun üçüncü parçası)

IV. *Üçüncü* Epeisodion
Üçüncü Stasimon *(Koro'nun dördüncü parçası)*

V. *Dördüncü* Epeisodion
Dördüncü Stasimon *(Koro'nun beşinci* parçası)

VI. Exodos *(Bitiş).*

IV

Oidipus, *milâttan önce 430 yılında Atina'da oynandığı zaman, seyirciler bu esere kaynak olan efsaneyi şüphesiz biliyorlardı. Bu da, pek tabiî olarak, Sophokles için, ilgi uyandırmak bakımından bir takım güçlükler doğuruyordu. Buna rağmen Sophokles, konuyu büyük ustalıkla, seyircinin ilgisini daima uyanık tutacak şekilde, işlemesini bilmiştir. Eserin başından itibaren Oidipus'un nasıl bir âkıbete sürükleneceğini bildiğimiz halde kendisinden ümidimizi kesmeyiz; bütün gönlümüzle kurtulmasını isteriz. Gözlerimizin önüne serilen vak'a, hele Oidipus'un hareketleri, türlü yönlerden tenkide uğramıştır. Bu tenkitlerin Aristo'dan başladığını biliyoruz; hepsi de unutuldu, ortada eser kaldı: kendini kabul ettiren, her ciddi sanat çalışmasını gerektirdiği titizlikle, sabırla, ince hesaplarla, büyük ustalıkla yaratılmış bir eser. Tragedia'nın bütün ağırlığı Oidipus'un omuzlarına yüklenir. Bununla beraber, ikinci, üçüncü plânda kalan kişilerin karakterleri de iyice belirtilmiştir. İokaste ile Kreon, hele o zehir gibi acı sözler söyliyen Teiresias, gerçekten unutulamıyacak insan örnekleridir. Koro, eserin en ehemmiyetli unsurlarından biri olarak, tragedia'ya derin mânasını kazandırır. Başlıbaşına bir varlıktır; ölçülü, ihtiyatlı, ağır başlı, duygulu sözleriyle gö-*

nüllere ferahlık verir, gün görmüş, hayatı anlamış insanların büyük tecrübesini dile getirir. Başta da söylediğimiz gibi, Kral Oidipus, *Yunan tragedia sanatının en olgun örneklerinden biridir. Aristo, bu sanatın esaslarını bilhassa Sophokles'in eserine dayanarak belirtmiştir.*

V

Kral, Oidipus, *Maarif Vekâletinin ilk defa 1941 yılında çıkarmya başladığı "Dünya Edebiyatından Tercümeler" koleksiyonunun Yunan klâsikleri serisinde ilk eser olarak basılmıştı. Eseri doğrudan doğruya yunancadan değil, fransızca, ingilizce metinlere başvurarak çevirmiştim* (1). *O tarihte Yunan dili ve edebiyatını bilenlerimiz parmakla sayılacak kadar az olduğundan, ikinci dilden çevirmek "mubah" sayılıyordu. Her eserin, yazıldığı dilden çevrilmesi gerektiğine inandığım halde, Sophokles'in öteki tragedia'larını çevirenlerin birçokları gibi, bende bile bile ikinci dile başvur-*

(1) Eserin türkçesi, Paul Masqueray'in fransızca tercümesine dayanılarak verilmiştir (Sophocle, cilt I, ikinci baskısı, Paris, Les Belles Lettres, 1929). Masqueray metni esas tutulmakla beraber, ayrıca Sir Richard C. Jebb (Cambridge, 1914), J. T. Sheppard (Cambridge, 1922), Robert Pignarre (Paris, Garnier, 1937), Mario Meunler (Paris, Albin Michel, 1949), Paul Mazon. (Paris, Les Belles Lettres, 1958) tercümelerinden de geniş ölçüde faydalanılmıştır.

dum. Memleketimizde Yunan dili ve edebiyatının gönüllüsü, gerçek humanizmanın ne demek olduğunu en iyi bilenimiz, bu yoldan kıl kadar şaşmıyan Suat Sinanoğlu, o tarihte aramıza yeni katılmıştı; kuvvetli dil bilgisinden, sağlam görüşlerinden faydalandım; birlikte tercümeyi aslıyla karşılaştırdık; aslının gölgesi olduğu halde, ana dilden çevrilinceye kadar hiç değilse Sophokles'in eserini tanıtmaya yarar diye basılmasına razı oldum. O tarihten beri onsekiz yıl geçti; kimse çıkıp ta beni bu yükten kurtarmadı. İkinci baskısı da bu yüzden bugüne kadar gecikti. Bu sefer tercümeyi yeni baştan ele aldım, koro parçalarını aslındaki ölçülere uyarak serbest bir nazım içinde verdim. Bu işin türlü güçlüklerini tanınmış Yunanlı rejisör Takis Musenides'in değerli yardımlariyle yenmeğe çalıştım. Kendisinden çok faydalandım; nerdeyse aslından çevirecek duruma geldim. Bu güzel fırsatı da, eseri 1959 yılı Ekim ayı başında Devlet Tiyatrosunda sahneye koymasıyla elde ettim. Tiyatro sevenlerimiz, gerçek tragedia geleneğine uygun su katılmamış bir temsil görmüş oldular. Tercümenin dili de epeyce eskimişti; konuşma dili olması gerekirken yazı diline kayıyordu; yer yer gömük kalan söyleyişler eksik değildi; bunları gidermeye çalıştım. Bütün dileğim, yine de, Yunan tiyatrosunun bu parlak örneğinin aslından çevrilmesidir.

Prof. Bedrettin **TUNCEL**

KISA BİBLİYOGRAFYA

F. Allègre. *Sophocle Etude sur les ressorts dramatiques de son théâtre et la composition de ses tragédies.* Paris, Fontemoing, 1905

Sir Richard C. Jebb. *The Oedipus Tyrannus.* Cambridge, 1914. (Tercümenin önsözü, bugüne kadar Sophokles ve eseri üzerine yazılmış en değerli inceleme olarak kalmıştır).

Wilamowihz-Moellendorf. *Die Dramatische Technik des Sophokles.* Berlin, 1917.

N. Festa. *Edipo Re.* Ausonia, Roma, 1921.

F. L. Lucas. *Tragedy.* London, Hogarth Press, 1927; yeni ve genişletilmiş baskısı, 1957.

L. Séchan. *Etudes sur la tragédie grecque dans ses rapports aves la céramique.* Paris, H. Crampion, 1928.

W. Macneile Dixon. *Tragedy.* London, 8. baskısı, 1929

Ootave Navarre. *Les représentations dramatiques en Grèce.* Paris, Les Belles Lettres, 1929.

Maurice Croiset. *Oedipe-Roi de Sophocle.* Etude et analyse. Paris, Mellottée, 1932.

Sir C. M. Bowra. *Sophoclean Tragedy.* Oxford, 1944.

Coderic H. Whitman. *Sophocles. A Study of Heroic Humanisra.* Harvard, 1951.

H. D. F. Kitto. *Sophocles. Dramatist and Philosopher.* Oxford, 1958.

NOT

Kral Oidipus, memleketimizde ilk defa 1943 yılında, 2 Mayıs - 18 Haziran tarihleri arasında Devlet Konservatuvarının hazırladığı temsil bayramında, Ankara Halkevi sahnesinde oynanmıştır. Eseri tanınmış rejisör Carl Ebert sahneye koymuş, müziğini Necil Kâzım Akses bestelemiştir. Dekor ve kostümleri de Tarık sevener (Levendoğlu) çizmiştir. Oynayan sanatçılar şunları Kral Oidipus: Cüneyt Gökçer; İikanste: Nermin Elgül (Akagündüz); Kreon: Agâh Hün; Teiresias: Mahir Canova; Korinthos'ln haberci: Nuri Gökseven; Laios'un kölesi: Ulvi Uraz; Haberci: Nuri Altınok; Koro Başı: Şahap Akalın.

Eser, yeniden, 9 Ağustos 1947 akşamı, İstanbul'da Açıkhava Tiyatrosu'nun açılış münasebetiyle, Şehir Tiyatrosu sanatçıları tarafından temsil edilmiştir. Sabırlı ve ciddi çalışmalardan sonra, eseri Muhsin Ertuğrul sahneye koymuştu. Müzik: Cemal Reşit Rey; dekor: N. K. Perof; kostümler: Naciye Bölükbaşı, İ. Göktan. Oynıyanlar. Oidipus H. Kemal Gürmen; Rahip: Müfit Kiper; Kreon: Sami Ayanoğlu; Koro Başı: Hadi Hün; Teiresias: Talât Artemel; İokaste: Neclâ Sertel: Korinthos'lu haberci: Mahmut Moralı: Laios'un kölesi: İ. Galip Arcan; Haberci: Kâni Kıpçak.

1959 yılı Ekim ayı başında Devlet Tiyatrosu sanatçıları tarafından oynanan Kral Oidipus'u, Büyük Tiyatro'da, tanınmış Yunanlı rejisör Takis Musenides sahneye koymuştur. Müzik: Nevit Kodallı: dekor: Refik Eren; kostümler: Hale Eren. Oynıyanlar: Oidipus: Cüneyt Gökçer; Rahip: Muzaffer Gökmen; Kreon: Coşkun Orhon; Teiresias: Nihat Aybars; İokaste: Muazzaz Kurdoğlu; Korinthos'lu haberci: Nuri Gökseven; Laios'un kölesi: Ali Algın; Haberci: Ertuğrul Ilgın; birinci Koro Başı: Muammer Esi; ikinci Koro Başı: Adnan Beşer; üçüncü Koro Başı: Gürbüz Bora.

KİŞİLER

Oidipus

Rahip

Kreon

Koro (Thebai'li ihtiyarlar)

Teiresias

İokaste

Korinthos'lu Haberci

Laios'un Kölesi

Haberci

Thebai şehrinde, Oidipus'un sarayının önü. Her kapının yanında, basamaklarla yükselen bir sunak. Saray önündeki merdivenler üzerine diz çökmüş Thebaililer, oralara defne ve zeytin dalları koymuşlardı. Kalabalığın ortasında, ayakta bir ihtiyar, tanrı Zeus'un Rahibi görülür. Oidipus bir müddet kalabalığı seyreder, sonra, bir baba edasiyle, söze başlar.

OİDİPUS

Ulu kadmos'un genç evlâtları! Bu niyaz dallariyle sarayımın önünde niçin diz çöktünüz? Şehrin her yanından buhur dumanları, matem havaları, iniltiler yükseliyor. Derdinizi başkalarından duymak istemedim, evlâtlarım; ve ben, hepinizin pek iyi tanıdığı Oidipus, kendim çıktım karşınıza. *(Zeus'un Rahibine)* Anlat, ihtiyar; sana düşer herkes adına söz söylemek; neden buraya geldiniz? Bir derdiniz mi, bir isteğiniz mi var? Bütün kuvvetimle sizlere yardıma hazır olduğumu bilin. Önümde böyle diz çöküp yalvarmanıza üzülmiyecek, acımıyacak kadar duygusuz değilim.

RAHİP

Söyliyeyim öyleyse: Oidipus, yurdumun hükümdarı! Sunakların önünde diz çökenleri görüyorsun: bazıları, pek uzaklara gidemiyecek çocuklar; bazıları, benim gibi, ihtiyarlığın

belini büktüğü rahipler; ben Zeus'un rahibiyim. Şunlar da gençlerin en değerlileri. Halk, elinde dallarla, meydanlarda, Pallas'ın çifte mabediyle kâhin İsmenos'un külleri önünde oturmuş. Sen de görüyorsun: şehir, içine düştüğü felâket kasırgasına göğüs geremiyor artık. Ekinler, sürüler mahvoluyor, çocuklar ölü doğuyor. Ateşler saçan iğrenç, belâlı bir felâket, Vebâ, ortalığı kasıp kavuruyor, Kadmos evlâtlarını kırıp geçiriyor, ve karanlık Haides, iniltilerle, çığlıklarla besleniyor. Burada, yuvanın etrafında toplanan bütün bu insanlar da ben de, senin bir tanrı olmadığını biliyoruz. Yine biliyoruz ki, tanrıların yardımına, rahmetine muhtaç olduğumuz böyle felâketli bir zamanda, fâniler arasında en kuvvetli sensin. Çünkü sen, kimseye sormadan, bizden fazla bir şey bilmeden, bizi haraca kesen o zâlim canavarın pençesinden kurtardın. Tanrı yardımiyle canımızı korudun; bunu herkes biliyor, herkes söylüyor. Bugün de, ey hepimizin sevgisini kazanan Oidipus, senden yardım dilemeye geldik; ister bir tanrıdan, ister bir kuldan ilham al; tecrübe görmüş insanların dedikleri de değerli, tesirli olur. Fânilerin en akıllısı; şerefli geçmişini hatırla, şehri kurtar, canlandır. Memleket, geçmişteki hizmetlerini düşünerek, sana kurtarıcı diyor. Çok zaman geçmedi aradan: bizi selâmete erdirmiştin; göster yine kudretini. İlkin elimizden tutan, sonra da yüzüstü bırakan bir hükümdar demesinler sana. Bu memlekette hüküm süreceksen, ıssız bir çöle değil, insanlara hükmetmek daha iyidir elbette. İçinde insan bulunmayan boş bir kale, boş bir gemi neye yarar?

OİDİPUS

Talihsiz evlâtlarım; buraya benden ne istemeye geldiğinizi pek iyi biliyorum, hepinizin nasıl acı çektiğinizi pek iyi hissediyorum. Fakat, inanın, içinizde hiç birinizin benim kadar yüreği sızlamamıştır. Her biriniz kendi acısıyle yanarken, ben, hepiniz için, Thebai için, kendim ve senin için ağlıyorum. Beni rahat uykulardan uyandırmadığınızı bilin. Bilin ki, çok gözyaşı döktüm, aklımı yordum. İyice düşündükten sonra, bir tek çare buldum, ona başvurdum: şehri kurtarmak için ne yapmam, ne söylemem gerektiğini öğrensin diye, Menoikeus'un oğlu, karımın kardeşi Kreon'u Python mabedine, Phoibos'a yolladım. Günler geçti gideli, hâlâ dönmedi. Bu beni kuşkulandırıyor. Ne yaptı, nerede kaldı acaba? O döner dönmez, tanrının buyruğunu yerine getirmezsem en büyük suçu kendim işlemiş olurum.

RAHİP

Tam zamanında sözünü ettin: Kreon'un buraya doğru geldiğini haber veriyorlar.

OİDİPUS

Ah, Apollon! Thebai'yi kurtarabilecek bir haberle gelse! Sevinçli olduğu yüzünden belli.

RAHİP

Başını çevreleyen defne dallarına bakılırsa, hayırlı haberlerle geliyor.

OİDİPUS

Öğreniriz şimdi her şeyi. Sesimi duyacak kadar yakınlaştı. Karımın kardeşi, Menoikeus'un oğlu, sarayımızın en yakını; ne cevap var bize tanrıdan?

Kreon girer.

KREON

İyi cevap. Demiştim ben size: en felâketli hâdiselerden uğurlu neticeler doğabilir.

OİDİPUS

Sen cevabı söyle. Sözlerin gerçi kuşkularımı gideriyor, ama içimi de pek ferahlatmıyor.

KREON

Beni herkesin önünde dinlemek istersen, söylemeye hazırım. İstemezsen, saraya girelim.

OİDİPUS

Herkesin önünde konuş: onların acısı bana kendi acımdan daha ağır geliyor.

KREON

Söyleyim tanrının cevabını öyleyse: Phoibos, bu memleketin kendi bağrında beslediği bir çirkefi, vakit geçirmeden, topraklarımızdan temizlememizi kesin olarak emrediyor.

OİDİPUS

Ne olduğunu bilmeden, nasıl temizleyeceğiz bu çirkefi?

KREON

Kan dökeni bu memleketten sürüp çıkarmakla, yahut kanı kanla temizlemekle; başımıza gelen belâlar hep bu yüzdenmiş.

OİDİPUS

Peki, kim bu kanı dökülen adam?

KREON

Oidipus, sen bu memleketin başına geçmeden önce, Thebai'de Laios hüküm sürüyordu.

OİDİPUS

Biliyorum, söylediler. Hiç görmedim onu.

KREON

Laios öldürüldü. Tanrı şimdi açıkça bizden onun intikamını almamızı, kanına girenlerin cezasını vermemizi istiyor.

OİDİPUS

İyi ama, eskiden işlenmiş bir cinayetin kaybolan izlerini şimdi nasıl buluruz?

KREON

Onu öldürenler bu memlekette imiş. Aranılan bulunur, aranılmıyan elden gider.

OİDİPUS

Laios sarayında mı, kendi topraklarında mı, yoksa memleketi dışında mı öldürüldü?

KREON

Kâhine başvurmaya gidiyorum diye memleketten çıktı; o günden beri bir daha da sarayına dönmedi.

OİDİPUS

Yalnız değildi ya? Yanında bulunanlar elbette bir şeyler anlatmışlardır.

KREON

Yanındakiler de canlarını kaybettiler. İçlerinden yalnız biri kaçıp kurtuldu. O da ancak bir şeyi hatırlıyabildi...

OİDİPUS

Neyi? Ufak bir ipucundan çok şeyler çıkabilir.

KREON

Laios'un karşısına haydutlar çıkmış; onu bir kişi öldürmemiş; hepsi birden öldürmüşler.

OİDİPUS

Bu iş, büyük para karşılığı, burada tertiplenmemiş olsaydı, haydutlar böyle bir cinayeti işlemeye cesaret edemezlerdi.

KREON

Herkes böyle söylemişti o zaman. Ama Laios öldükten sonra, başımıza gelen felâketin heyecanı içinde, kimsenin aklına onun öcünü almak gelmedi.

OİDİPUS

Hükümdarın mahvedildiği, iktidarın sahipsiz kaldığı bir zamanda, hangi felâket sizi olup bitenleri öğrenmekten alıkoyabilirdi?

KREON

Karşımıza canavar Sphinks çıkmıştı; bitmez tükenmez muammâlariyle aklımızı altüst etti; başka bir şey düşünemez olduk.

OİDİPUS

Pekâlâ; bu dâvayı başından ele alıp aydınlatacağım. Phoibos yerden göğe haklı. Sen de

Kreon, bu ölümle yakından ilgilenmekle iyi ediyorsun. Ben de sizinle beraberim. Thebai'nin, tanrının dâvasını üzerime alıyorum. Bu lekeyi sadece uzak dostlar için değil, kendimi de düşünerek temizlemeye çalışacağım. Laios'un kanına giren eller, benim canıma da kasdedebilir. Onun öcünü almakla kendimi de korumuş olacağım. Haydi, evlâtlarım, kalkın bu merdivenlerden, götürün bu dalları. Bir başkası, Kadmos evlâtlarını buraya toplasın. Her şeyi göze aldım; tanrı da bizden yardımını esirgemezse, kazanacağız bu dâvayı; kazanamazsak mahvolacağız.

Kreon'la birlikte saraya girer.

KREON

Söz verdi bize; zaten bunun için gelmiştik buraya. Kalkın evlâtlarım, gidelim; dileriz, bize bu haberleri gönderen Phoibos, gelsin, bizi bu belâdan kurtarsın!

Zeus'un Rahibi, halkla birlikte çıkar. Thebai'li ihtiyarların korosu girer.

KORO

Ey tatlı sesi, Zeus'un!
Zengin Delphoi'den,
Ünlü Thebai'ye
Nedir söyliyeceklerin?

Dertlere şifâ Apollon,
Delos'lu tanrı;
Sinsi bir korku
Ürpertiyor içimi, derinden,
Seni düşündükçe, seni...

Kimbilir neler,
Neler dönüyor başımızda...
Söyle, ey ebedî ses,
O gözler kamaştıran
Ümit çocuğu!

Seni çağırıyorum ilkin,
Zeus'un kızı,
Ölümsüz Athena, seni!

Kız kardeşini de,
Yurdumuzu koruyan
Artemis'i;
O büyük meydanda,
Tahtında muzaffer oturan;

Seni de, Phoibos,
Oklarını enginlere atan!

Yetişin, üçünüz de birden,
Çıkın meydana!
Korumuştunuz bir zamanlar
Baldemizi yine sizler,
Felâketin ateşinden;

Yetişin bugün de yine,
Yetişin, aman!

Felâketler sayısız, ah!
Bir aman vermez belâ
Çökmüş herkesin üstüne;

Bilemiyorum çaresini
Bu âfetten kurtulmanın.

Ünlü topraklarımızda
Yetişmiyor artık meyvalar;
Ölüyor, doğururken, bütün analar.

Kuş sürüleri misâli,
Thebaililer,
Birbiri ardından,
Bir azgın alev hızıyla,
Atılıyor kıyısına
Karanlıklar tanrısının.

Ve ölüyor şehir,
Sayısız ölülerle.
Acıyan yok,
Serilip yatanlara,
Birbirine ölüm saçanlara.

Kadınlar,
Ak saçlı analar,
Üşüşüyorlar,
Her yandan,
Tapınaklara;

Yalvara yakara,
Ağlaya sızlaya,
Döküyor acılarını.

Ve, yükseliyor, işte,
Yanık matem havaları
İniltiler arasından...

O yabani Ares,
Feryatlar arasında,
Saldırıyor bize bugün,
Kalkansız;
Kavuruyor ortalığı,
İnsafsız;

Tanrım,
Onu geri çevir de,
Kaçsın buralardan.
İster geniş yatağına, Amphitrite'nin,
İster azgın dalgalarına, Trakya'nın!

Gece sağ kalan,
Gündüz can veriyor.
Ey Tanrılar tanrısı, Zeus!
Sen ki hükmedersin yıldırımlara,
Mahvet onu, mahvet!

Sen de, Lykaios'lu tanrı,
Sen de...
Bize yardım etmek,
Bizi korumak için,
Yağsın altın yayından,
O kudretli okların;

Savrulsun
O meş'aleler:
Artemis'i aydınlatan,
Lykya dağlarında dolaşırken.

Yetiş sen de, yetiş,
Ey Bakkhos,
Adını bu yurda bağışlayan!
Başı altın çelenkli,
Yüzü pembe tanrı.

Ayrıl Menades'lerden:
O başıboş dolaşanlardan,
Uğruna bayram edenlerden.
Ayrıl da, yakıcı ateşinle
Saldır o lânetliye,
Tanrıların sevmediğine!

Koro son sözlerini söylerken Oidipus sarayından çıkar.

OİDİPUS

Niyaz ediyorsunuz; ben cevap vereyim size: sözlerimi dinler, dediklerimi yaparsanız, dileğinize kavuşursunuz. Olup bitenlerden haberi olmayan bir insan sıfatiyle konuşacağım. Bir ipucu ele geçiremezsem, tek başıma bu araştırmayı başaramam. Yurttaşlarınız arasına bildiğiniz hâdiseden sonra karıştım. Sizlere ve bütün Kadmos evlâtlarına söyliyeceklerimi dinleyin:

İçinizde Labdakos'un oğlu Laios'u öldüreni bilen varsa, emrediyorum, söylesin; cinayeti kendisi işlemiş olsa bile, korkmasın, meydana çıkarılmasını beklemeden, kendini belli etsin:

canına kıyılmıyacak; cezası, bu memleketten sürülüp çıkarılmak olacak. Bu cinayeti memleket dışında oturan bir yabancı işlemişse, onu da bilen varsa, susmasın: mükâfat görür, şükranımı kazanır. Söylemez, susarsanız, içinizden biri korkuya kapılıp, arkadaşını yahut kendini ele vermek istemezse, başına gelecekleri söyleyim: iktidarına sahip olduğum bu memlekette oturan insanları, kim olursa olsun, o adamla konuşmaktan, onu evlerine almaktan, dualara, adaklara katılmaktan menediyorum. Python kâhini de açıkça bildirdi; ben de emrediyorum: hepimizi kirleten bu murdar mahlûk, bütün aile ocaklarından atılacak! Benim için, Apollon hürmetine, gözlerinizin önünde çökmekte olan memleketimiz uğruna, emirlerimi yerine getirmenizi istiyorum. Bu temizlik tanrı buyruğu olmasaydı bile, bu toprakların böyle iğrenç bir cinayetle kirletilmesine gönlünüz razı olamazdı. Çünkü ölen, yiğit bir insandı, hükümdârinizdi. Madem ki bugün, benden önce Laios'un elinde tuttuğu iktidar mevkiindeyim, aile ocağına, karısına sahibim; madem ki bahtsızlığa uğrayıp çocukları olsaydı aynı anadan doğan çocuklar bizi birbirimize bağlıyacaktı; kendi öz babammış gibi, onun öcünü almak zorundayım. Polydoros, Kadmos, Agenor kuşağından gelen Labdakos'un oğluna kıyanı bulmak için ne gerekirse yapacağım. Emirlerimi dinlemek

istemiyenleri, dilerim, tanrılar topraklarından mahsul almaktan, evlât sahibi olmaktan mahrum bıraksın, bizden daha korkunç belâlara uğratsınlar! Bugüne kadar ortaya çıkmıyan eli kanlı adama gelince: bu cinayet ister kendi başına, ister başkalariyle birlikte işlemiş olsun, dilerim, ölünceye kadar her şeyden mahrum kalmanın, sefalet içinde sürünmenin acılariyle kıvransın! Dediklerimi yapmak isteyen Kadmos evlâtlarına bütün tanrılarla birlikte Adalet tanrısı da yardımcı olsun!

KORO BAŞI

Kral! Beddua ettin; konuşmaya mecburum; hem de açıkça konuşmaya: Ben öldürmedim, öldüreni de bilmiyorum. Onun adını vermek, bu araştırmayı emreden Phoibos'a düşer.

OİDİPUS

Doğru, ama hiç kimse tanrıların iradesine aykırı hareket edemez; öyle buyurmuşlar, öyle olacak.

KORO BAŞI

O halde ikinci bir sözüm var.

OİDİPUS

Daha başka diyeceklerin de varsa, söyle; çekinme konuşmaktan.

KORO BAŞI

Kehanet sanatında Phoibos kadar kuvvetli biri var: Teiresias. Ona başvurlursa, olup bitenler anlaşılabilir.

OİDİPUS

Benim de aklıma geldi. Kreon'un tavsiyesi üzerine, onu buraya getirmek için hemen iki adam yolladım. Şimdiye kadar gelmemiş olmasına hayret ediyorum.

KORO BAŞI

Başka bir rivayet daha var, ama eski müphem bir şey.

OİDİPUS

Neymiş bu rivayet? Bütün söylenenleri bilmek isterim.

KORO BAŞI

Laios'un yoldan geçenler tarafından öldürüldüğü rivayeti.

OİDİPUS

Bunu da duydum; ama hiç kimse hâdiseyi gören birine raslamamış.

KORO BAŞI

Ne kadar pervasız olursa olsun, bu cürmü işleyen kimse, senin o müthiş sözlerini duyunca muhakkak kendini belli eder.

OİDİPUS

Böyle bir işi yapmaktan çekinmeyen adam, hiç bir şeyden korkmaz.

KORO BAŞI

Onu bulup çıkaracak olan, işte geliyor. Tanrıdan ilham alan, insanlar arasında hakikatin sırrına eren Kâhin'i bize doğru getiriyorlar.

Yanında Oidipus'un iki adamiyle Kâhin Teiresias görünür. Çok ihtiyar, gözleri kör bir adamdır. Yedeni bir çocuktur.

OİDİPUS

Teiresias; sen ki yerde, gökte, bilinen, bilinmeyen her şeyi sezersin, gözlerin görmediği halde, şehrin nasıl bir felâkete uğradığını elbette bilirsin. Şehre yardım etmek, onu kurtarmak için senden başka kimsemiz yok. Sana gönderdiğim adamlar belki söylemişlerdir; Phoibos bize cevap verdi :Laios'u öldürenleri bulup öl'imle veya sürgünle cezalandırmazsak, derdimizin şifası yok. Bizden hiçbir şeyi esirgeme; kuşlara mı sorarsın, kendi kehanetlerinden mi faydalanırsın, tehlikeyi kendinden, şehirden, benden uzaklaştır, bu cinayetin üzerimize sürdüğü lekeyi temizle. Bütün ümidimiz sende. Kuvveti, elinde imkânları ölçüsünde, bir insanın başkalarına yardım etmesi kadar güzel şey var mı?

TEİRESİAS

Yazık, çok yazık! Bilgi, bilene zarar getirirse, ne müthiş şeydir! Bu hakikati biliyordum, fakat aklımdan çıkmış; çıkmasaydı gelmezdim buraya.

OİDİPUS

Geldiğine pişman olmuş gibisin.

TEİRESİAS

Bırak da gideyim; inan ki ikimiz için de hayırlı olur.

OİDİPUS

Doğru mu bu? Seni besleyip büyüten bir şehre böyle mi yardım edilir?

TEİRESİAS

Kendin için çok tehlikeli olabilecek sözler söyledin. Ben, senin gibi, ihtiyatsızca hareket etmemek için...

OİDİPUS

Tanrılar hürmetine, bizden yüz çevirme; ne biliyorsan söyle. Hepimiz de yalvarıyoruz sana.

TEİRESİAS

Siz, hepiniz de, aklınızı kaybetmişsiniz. Bildiklerimi söylemiyeceğim, çünkü kendi felâketimi, senin felâketini, açığa vurmak istemiyorum.

OİDİPUS

Demek biliyorsun da, söylemek istemiyorsun? Böylece bize hıyanet ettiğini, memleketini mahvettiğini anlamıyor musun?

TEİRESİAS

Sana da, kendime de acı çektirmek istemiyorum. Boşuna zorlama beni; ağzımdan lâkırdı alamazsın.

OİDİPUS

Böyle alçaklık olur mu? Karşında kaya olsa isyan eder. Konuşmıyacaksın demek? Ben seni yola getirmesini bilirim.

TEİRESİAS

Konuşmak istemediğim için öfkeleniyorsun, ağır sözler söylüyorsun, bana inatçılık isnadediyorsun; inatçılık asıl sende, ve, yazık ki, bunun farkında değilsin.

OİDİPUS

Bu şehri hiçe sayan sözlerine kim öfkelenmez?

TEİRESİAS

Sussam da, senden gizlemeye çalışsam da, nâfile; felâketler kendiliğinden gelecek.

OİDİPUS

Ne diye söylemiyorsun o halde?

TEİRESİAS

Öfkeden köpürsen de söylemiyeceğim.

OİDİPUS

Pekâlâ... Beni öylesine asabileştirdin ki, içimden geçenleri gizlemiyeceğim: bu cinayeti sen tasarladın, sen gerçekleştirdin; belki kendi elinle öldürmedin; gözlerin görseydi, o işi de senin yaptığını söylerdim.

TEİRESİAS

Öylemi? O halde seni, yüksek sesle herkese verdiğin emirleri yerine getirmeye davet ediyorum. Yani, bugünden itibaren, hiç kim-

söyle, ne bu insanlarla, ne benimle konuşmıyacaksın; çünkü bu memleketin yüz karası, bu memleketi kirleten eli kanlı adam sensin...

OİDİPUS

Bu kadar alçakça söylenmiş sözler cezasız kalır mı sanıyorsun?

TEİRESİAS

Bir şey yapamazsın bana; hakikatin kudreti bende.

OİDİPUS

Kim öğretmiş sana hakiati? Kehanet sanatın mı?

TEİRESİAS

Kendin öğrettin, kendin sebep oldun; istemediğim halde beni konuşmak zorunda bıraktın.

OİDİPUS

Konuştun da ne söyledin sanki? Tekrarla, iyice anlıyayım.

TEİRESİAS

Demek anlamadın? Yoksa, beni kışkırtıp söyletmek mi istiyorsun?

OİDİPUS

İyice anladım diyemem; bir daha söyle.

TEİRESİAS

Aranılan kaatil sensin.

OİDİPUS

Bu iğrenç sözleri cezasız kalmadan bir daha tekrarlıyamazsın?

TEİRESİAS

Seni çileden çıkarmak için biraz daha söyleyeyim mi?

OİDİPUS

İstediğini söyle; tesir etmez bana.

TEİRESİAS

Peki öyleyse... Sen, bilmeden, sana en yakın bir insanla en çirkin bir şekilde yaşıyorsun, rezaletin ne kerteye geldiğinin de farkında değilsin.

OİDİPUS

Böyle pervasızca daha konuşabileceğini mi sanıyorsun?

TEİRESİAS

Hakikatin bir kudreti varsa, evet.

OİDİPUS

Var, ama senin için değil; ruhu da, kulakları da gözleri gibi kapalı bir kör için değil...

TEİRESİAS

Sen de bahtı kara bir insansın; bana söylediklerini yakında sana da söyliyecekler.

OİDİPUS

Sen, karanlıkta yaşıyan bir insansın; benim gibi, başkaları gibi, aydınlığı görenlere kötülük edemez sin.

TEİRESİAS

Seni mahvedecek ben değilim; sana Apollon yeter.

OİDİPUS

Bu güzel buluşlar senin mi, yoksa Kreon'un mu?

TEİRESİAS

Sana kötülük eden Kreon değil; kötülüğü kendinde ara.

OİDİPUS

Güzel şey ikbâle ermek, iktidarı elde tutmak, üstün bilgili olmak! Ama ne kıskançlıklar doğuyor ardından... Kendim istemeden bana bu memleketin tevdi ettiği iktidar mevkiine, Kreon gibi dürüst, daima vefalı bir dost göz dikmiş; el altından iş görerek, sırf para hırsıyla hareket eden bu hiylekâr büyücüyü, sahte peygamberi, gizli oyunlar ustasını bana yollamış, beni devirmek istiyor. Söyle bakalım şimdi: ne zaman isabetle kehanette bulundun? O kanatlı canavar, şehrin kapılarını tuttuğu zaman nerdeydin? Sorduğu muammalara verilecek, yurttaşlarını kurtaracak cevapları ne diye söylemedin? Onları her önüne gelen çözemezdi tabii; bu iş için keramet lâzımdı! Öyle şeylerden anlamadığını açıkça isbat ettin. Ama ben, Oidipus, gelir gelmez, biraz düşünerek, kuşlara, tanrılara başvurmadan, canavarın ağzını kapadım. Böyleyken beni iktidardan düşürmeye bakıyor, Kreon'un yanında mevki sahibi olacağını umuyorsun. Thebai'yi bu yoldan kurtarmayı düşünmek, korkarım, size pahalıya mal olur. Bu kadar ihtiyar olmasaydın, hıyanetinin cezasını çekerdin, aklın başına gelirdi.

KORO BAŞI

Oidipus, bana öyle geliyor ki, sen de, Teiresias da, öfkeye kapılarak konuştunuz. Bu da

bize bir şey kazandırmaz. Asıl mesele, tanrı buyruğunu yerine getirmek.

TEİRESİAS

Sen hükümdarsın, ama seninle, birbirine denk iki insan gibi konuşmak hakkını kendimde görüyorum. Ben, Loksias'a hizmet ediyorum; senin kölen değilim. Kreon'a kul olmam. Körlüğümü yüzüme kaktın; nasıl bir felâkete uğradığını, nerede oturduğunu, kimin yanında ömür geçirdiğini görmedikten sonra, senin o gözlerin neye yarar? Kimin oğlu olduğunu biliyor musun? Dünyada, âhirette ailen için nasıl bir leke olduğunu biliyor musun? Ananın, babanın korkunç adımlarla yaklaşan lânetleri seni bu memleketten sürüp çıkaracak. Dünyayı o kadar pembe gören gözlerin, çok geçmeden, karanlıktan başka bir şey görmiyecek. Evlenmenin sırlarını, mutlu bir yolculuğun seni ne uğursuz bir sahile götürdüğünü öğrendiğin zaman, şikâyetlerin, feryatların kimbilir nerelerde çalkanacak, sesinin akisleri kimbilir hangi Kithairon'da çınlıyacak... Seni asıl yerine indirecek, seni çocuklarına kardeş edecek daha bir sürü felâketten habersizsin. Böyleyken, sen yine istersen, Kreon'u da, beni de, kerametlerimi de çamura batır. Kaderi seninki kadar korkunç bir yaratık, dünya üzerine gelmemiştir!

OİDİPUS

Dayanılır mı böyle sözlere? Çekil karşımdan, çekil! Ne duruyorsun? Git buralardan!

TEİRESİAS

Sen çağırdın da geldim.

OİDİPUS

Bu deli saçmalarını söyliyeceğini bilseydim, seni çağırmazdım buraya.

TEİRESİAS

Sana göre aklını kaybetmiş bir adamım, ama sana hayat veren ananla baban için aklı başında bir adamdım.

OİDİPUS

Anamla babam mı dedin? Dur, gitme! Kimin oğluyum söyle!

TEİRESİAS

Doğduğun gün öldün.

OİDİPUS

Müphem sözler bunlar.

TEİRESİAS

Bilmece çözmekte usta değil misin?

OİDİPUS

O benim en büyük kuvvetim; dil uzatmaya kalkışma.

TEİRESİAS

İşte, o büyük kuvvet dediğin, asıl felâketinin kaynağı.

OİDİPUS

Ben bu memleketi kurtardım ya, bana yeter.

TEİRESİAS

Gidiyorum öyleyse. Götür beni, yavrum.

OİDİPUS

Evet, götürsün; durma burda artık, çünkü sabrımı tüketiyorsun.

TEİRESİAS

Gideceğim, ama gitmeden, sana niçin buraya geldiğimi söyliyeceğim. Korkum yok senden, çünkü bir şey yapamazsın bana. Dinle, bak sena neler diyeceğim: emirler vererek, tehditler savurarak Laios'un kanına giren adamı arıyorsun. Burda bu adam. Onu yabancı sanıyorlar; çok geçmeden, Thebai'de doğduğu anlaşılacak. Sevinmiyecek bunu öğrendiğine. Gözleri görürken kör olacak; zengin iken fakir düşecek, ve, bir değneğe dayanarak, yabancı diyarlarda dolaşacak. Dahası var: çocuklarının hem babası, hem kardeşi; onu doğuran anasının hem kocası, hem oğlu olduğu; babasının karısından çocukları doğduğu; babasını öldürdüğü meydana çıkacak. Şimdi, gir sarayınada, düşün. Dediklerim çıkmazsa, benim kehanet sanatından hiç anlamadığımı ilân edersin.

Çıkar. Oidipus, sarayına girer.

KORO

Kim bu, elini kana boyayan,
Delphoi'deki kutsal kayadan,
Zorlu bir cürümle suçlandırılan?

Zamanı kaçmasının,
Fırtına gibi azgın
Bir kısrak süratiyle...

Zeus'un oğlu Apollon,
Peşine düştü şimdiden,
Ateşi, yıldırımlariyle;

Avını hiç kaçırmıyan
İntikam perileri de
Kovalıyorlar ardından.

Başı karlı Parnassos'tan
Yükseliyor tanrısalses:
Peşine düşecek herkes!

O şimdi, bir boğa gibi,
Dolaşıyor, başı boş,
Vahşi ormanda,

Mağaralarda,
Kayalıklarda,
Yapyalnız, zavallı;
Çabalıyor kurtulmaya
Kara alın yazısından...

Perişan etti aklımı
O hikmete ermiş kâhin.
İnanmak elimde değil,
Yalanlamak da, doğrusu.
Şaşırdım diyeceğimi;
Bocalamaktayım artık,
Kuşkuların rüzgârında...

Gizli savaş vardı, demek,
Labdakos evlâtlariyle
Oidipus arasında.

Ne geçmişte, ne de bugün,
Duymadım bir tek kötü söz,
Ününü gölgeliyecek;

Nasıl olur da ben şimdi,
Labdakoslar hesabına,
Alırım intikamını,
Belirsiz bir cinayetin?

Şüphesiz,
İnsan kaderini bilen,
Her şeyi sezebilen,

Zeus'la Apollon ancak;
Bir kâhin çıkıp ta,
Fâniler arasından,
Kehanetler savurursa,
İnanmam dediklerine...
Hayır, isbatsız, delilsiz,
Birlik olamam, şüphesiz,
Onu suçlu sayanlarla;
Şunu unutmamak gerek:
Aklıyla,sevgisiyle,
O kurtardı şehri, gerçek,
Karşısına dikilerek
O kanatlı canavarın.

Kreon girer. Çok heyecanlıdır.

KREON

Yurttaşlarım; kralımız Oidipus'un hakkımda müthiş isnatlarda bulunduğunu öğrendim. Dayanamadım, koştum geldim. Eğer, böyle felâkete uğradığımız bir zamanda, hareketlerimle, sözlerimle kendisine kötülük ettiğimi sanıyorsa, bu kadar ağır isnatlar altında ezilerek yaşamak istemem. Bir şey demem, ehemmiyetsiz bir suç olsa; beni öyle bir suçla lekekiyor ki, bu şehirde, sizlerin, yakınlarımın nazarında alçak bir adam olmak tehlikesine düşüyorum.

KORO BAŞI

Sinirlendi, düşünmeden söyledi

KREON

Nasıl olur da, Oidipus, benim kâhini kandırdığımı, ona yalanlar söylettiğimi iddia eder?

KORO BAŞI

Evet, öyle söyledi, ama ne diye söyledi, bilemiyorum.

KREON

Peki, aklı, muhakemesi yerinde olarak, nasıl böyle şeyler söyler?

KORO BAŞI

Onu bilemem. İşlerine karışmam büyüklerin. İşte kendisi de saraydan çıkıyor.

Oidipus hızla içeri girer.

OİDİPUS

Ne arıyorsun burada? Açıkça canıma kıymak istiyorsun, tahtıma göz dikiyorsun, bir de kalkıp pervasızca sarayıma geliyorsun... Tanrılar hürmetine, söyle: böyle şeylere kalkışmak için, her halde beni ahmak, korkak bir adam sandın. Belki de, çevirdiğin dolapların farkına varamıyacağımı, farkına varsam da, seni cezasız bırakacağımı umuyordun. Ahmaklık asıl sende; millet arkanda değilken, sevenlerin yokken, nasıl ele geçirirsin iktidarı? İktidar parayla, halkın rızasıyla elde edilir.

KREON

Sen konuştun; şimdi sıra bende. Beni dinler, hükmünü verirsin.

OİDİPUS

Söz söylemekte ustasın. Seni dinlemeye niyetim yok, çünkü çok tehlikeli bir düşmansın.

KREON

Hele söyliyeceklerimi bir dinle.

OİDİPUS

Biliyorum; suçsuz olduğunu isbata çalışacaksın.

KREON

Böyle inatçılıktan bir fayda gelir sanıyorsan, yanılıyorsun.

OİDİPUS

Sen de, akrabasına hiyanet edenin cezasız kalacağını sanıyorsan, yanılıyorsun.

KREON

Çok doğru. Ama, sana ne kötülük ettiğimi söylemelisin.

OİDİPUS

O kendini beğenmiş Kâhin'i buraya çağıralım diyen, sen değil misin?

KREON

Evet, şimdi de aynı fikirdeyim.

OİDİPUS

Peki, kralınız Laios...

KREON

Ne yapmış Laios? Anlıyamıyorum ne demek istediğini.

OİDİPUS

... öldürüleli, ortadan kaybolalı, ne kadar zaman geçti?

KREON

Aylar, yıllar geçti.

OİDİPUS

Bu adam, o zaman da kâhinlik ediyor muydu?

KREON

Evet. O zaman da saygı gören, bilgili, tanınmış bir kâhindi.

OİDİPUS

O sıralarda benden bahsetti mi?

KREON

Hayır. Hiç duymadım adını ağzından.

OİDİPUS

Bu ölüm hâdisesi üzerine hiç araştırma yapmadınız mı?

KREON

Yaptık elbette, ama bir şey bulamadık.

OİDİPUS

Peki, o kerametler kumkuması adamınız, bugün söylediklerini o zaman ne diye söylemedi?

KREON

Orasını bilemem; bilmeyince de susarım.

OİDİPUS

Sen çok şeyler biliyorsun...

KREON

Bilsem söylerim.

OİDİPUS

Seninle anlaşmamış olsaydı, kâhin beni Laios'un ölümünden sorumlu tutamazdı.

KREON

Öyle söylemiş olabilir; ama, doğru mu, yanlış mı, bunu sen daha iyi bilirsin. Beni sorguya çekiyorsun; benim de sana soracaklarım var.

OİDİPUS

Sor. Kralı benim öldürdüğümü iddia edecek değilsin ya!

KREON

Soruyorum: sen, benim kız kardeşimle evlenmedin mi?

OİDİPUS

Evlenmedim diyemem.

KREON

Senin gibi, o da bu ülkeye hükmetmiyor mu?

OİDİPUS

Her istediğini yapıyorum.

KREON

İkiniz de bana bir takım haklar tanımıyor musunuz?

OİDİPUS

İşte bundan faydalanıp bize hıyanet ediyorsun.

KREON

İyi düşünürsen, öyle şey yapmıyacağımı anlarsın. Benim de bir takım haklarım olduktan sonra, iktidar mevkiinin gailelerini rahatıma tercih eder miyim hiç? Kral gibi yaşamak, benim için kral olmaktan daha iyi. Her akıllı insan böyle düşünür. Bugün, çekinmeden, senden ne istesem elde ediyorum. Kral olsaydım, yapamazdım her istediğimi. Böyle sıkıntısız, rahat rahat yaşarken krallığı neyleyim? Gördüğüm sevgi ve saygıdan başka şeyler istiyecek kadar akılsız değilim. Bugün herkesle selâmlaşıyorum; senden bir isteği olanlar bana başvuruyorlar, çünkü sözlerime değer verdiğini biliyorlar. Böyle bir durumda sana hıyanet etmek budalalık değil de nedir? Hem, bunu aklımdan bile geçirmem. Bana yardım etmek isteseler bile, girişmem böyle işlere. İsbatını istiyorsan, git Delphoi'ye, tanrının cevabını doğru olarak getirip getirmediğimi anla. Sonra, benim sana karşı kâhinle birlik ol-

duğumu isbat edersen, cezam ölüm olsun. Bu cezaya çarpılmamı seninle birlikte ben de isterim o zaman. Beni dinlemeden, bir takım vehimlere kapılıp, beni suçlamaya kalkışma. İyice düşünüp taşınmadan, iyilere kötü, kötülere iyi demek, hakbilirlik olmaz. Sâdık bir dostu reddetmek, bence, kendi kendimizi hayatın en aziz bildiğimiz bir parçasından mahrum bırakmaktır. Zamanla bunları anlarsın elbette. Çünkü emniyetli insan zamanla anlaşılır; hâinin foyası bir günde çıkar meydana...

KORO BAŞI

Kral; yanılmaktan çekinen insan, onun bu sözlerini beğenir. Çabuk hüküm veren yanılabilir.

OİDİPUS

Bir hâin, gizlice bana tuzak kurmakta acele ederse, benim de, vakit geçirmeden, kendimi korumam gerekir. Aldırmayıp beklersem, tasarladıklarını gerçekleştirir, beni mahveder.

KREON

Peki, nedir yapmak istediğin? Beni bu memleketten sürüp çıkarmak mı?

OİDİPUS

Hayır; sürülmeni değil, ölmeni istiyorum.

KREON

Bu düşmanlığın sebebini açıklamak zorundasın.

OİDİPUS

Demek bana karşı gelmek, sözümü dinlemek istemiyorsun?

KREON

Evet, çünkü mantığa sığmaz bu.

OİDİPUS

Kendimi korumak zorundayım.

KREON

Beni de korumalısın.

OİDİPUS

Ama sen hâin bir adamsın!

KREON

İsbat et.

OİDİPUS

Ben kralım; uyacaksın emrime.

KREON

Adaletsiz krala boyun eğilmez.

OİDİPUS

Ey Thebai, Thebai!

KREON

Bu şehir yalnız senin değil.

KORO BAŞI

Büyüklerimiz, durun! Bakın, tam zamanında, İokaste sarayından çıkıyor. Aranızdaki anlaşmazlığın giderilmesine o yardım edebilir.

İokaste girer.

İOKASTE

Ne var, böyle boş yere ağız kavgası edecek? Memleket ağır felâket içindeyken, şahsî kırgınlıklar yüzünden birbirinize düşmek yakışır mı size? Haydi, Oidipus, saraya gir; sen de Kreon, evine git. Hiç yoktan mesele çıkarmayın.

KREON

Kardeşim; çok garip ama, kocan Oidipus, aklına koymuş: ya beni baba yurdundan edecek, ya öldürtecek.

OİDİPUS

Evet öyle. Beni öldürmek için tertipler almış; yakaladım.

KREON

Eğer böyle bir şeye kalkışmışsam, tanrılar beni kahretsin, canımı alsın!

İOKASTE

Oidipus; tanrıları seviyorsan, ettiği büyük yemine, bana, burada bulunanlara saygın varsa, sözlerine inan.

KORO BAŞI

Yalvarırım, efendimiz; iyilikle ricasını kabul et.

OİDİPUS

Neye dayanarak kabul edeceğim?

KORO BAŞI

Çocuk değil o sözleri söyliyen; tanrının adını anmakla da büsbütün büyüdü.

OİDİPUS

Böyle söylemekle benden ne istediğini biliyor musun?

KORO BAŞI

Biliyorum.

OİDİPUS

Açıkla öyleyse.

KORO BAŞI

Ettiği büyük yeminin vebâli altına giren sana en yakın bir insanı sırf şüphe üzerine suçlu sayıp lekelemekten vazgeç.

OİDİPUS

Böyle söylemek, ölmemi veya kovulmamı istemektir.

KORO BAŞI

Ulu tanrı Helios şahidim olsun ki, hayır! Aklımdan böyle şey geçirdimse, tanrıların, yakınlarımın lânetleri üzerime yağsın; en korkunç işkenceler içinde öleyim! Yeter çektiğimiz acılar; aranızdaki kavgalarla bize yeni acılar çektirmeyin.

OİDİPUS

Öleceğimi, yahut da Thebai'den zorla, şerefsizce atılacağımı bile bile, dediğinizi yapıyorum: buradan defolup gitsin. Onun sözleri değil, senin sözlerin dokundu bana. Ama, nereye giderse gitsin, nerede olursa olsun, ondan nefret ettiğimi unutmasın!

KREON

İstemiye istemiye râzı olduğun belli. Ama, öfken geçtikten sonra, pişmanlık duyacaksın.

Senin yaratılışındaki insanlar, kendi kendilerini kahrederler; bu da onların cezasıdır.

OİDİPUS

Beni rahat bırakmıyacak mısın? Defolup gitmiyecek misin?

KREON

Gideceğim. Sen beni anlamadın; ama burada bulunanlar benim nasıl bir insan olduğumu bilirler.

Kreon uzaklaşır.

KORO BAŞI

Kraliçe; Oidipus'u hemen sarayına götürmelisin.

İOKASTE

Götüreceğim, ama ne olup bittiğini de bilmeliyim.

KORO BAŞI

Yanlış anlaşılan sözler, bir takım şüphelere yol açtı. Yersiz de olsa, şüphe insanı yaralar.

İOKASTE

İkisi de kabahatli o halde?

KORO BAŞI

Evet.

İOKASTE

Neler söylediler birbirlerine?

KORO BAŞI

Memleket, yeteri kadar acı çekiyor; bu kavgayı bittiği yerde bıraksak iyi olur.

OİDİPUS

Görüyorsun ya: ne kadar iyi niyetli olursan ol, hakkımı korumuyorsun, bana bağlılığın da zayıflıyor.

KORO BAŞI

Efendimiz; kaç defa tekrarladım: yurdumuzu belâlardan kurataran senin gibi bir insana bağlı kalmamak çılgınlıktır. Elinden gelirse, bugün de bize yol göster.

İOKASTE

Bu kadar öfkelenmenin sebebi ne, Oidipus?

OİDİPUS

Söyleyim sana sebebini; seni onlardan daha çok sayarım. Olanlar, Kreon'un yüzünden oldu. Beni devirmeye kalktı.

İOKASTE

Anlat, anlat ki, ondan şüphe etmekte haklı olup olmadığın açıkça anlaşılsın.

OİDİPUS

Laios'u benim öldürdüğümü iddia ediyor.

İOKASTE

Nerden biliyor bunu? Kimden öğrenmiş?

OİDİPUS

Buraya çok alçak ruhlu bir kâhini yolladı; kendisi söylemiyor, ona söyletiyor.

İOKASTE

Boşuna üzme kendini, beni dinle. Bil ki, hiçbir insan, kehanetten anlamaz. Bunu sana birkaç kelimeyle isbat edeceğim: Laios, günün birinde, bir haber aldı; bu haberi Phoibos değil, ona rahipleri verdi. Bir çocuğumuz olacağı, bu çocuğun babası kralı öldüreceği bildirilmişti. Herkes biliyor ki, kralı bir yol kavşağında haydutlar öldürdü. Doğduktan üç gün sonra, Laios çocuğun ayaklarını bağlamış, onu ıssız bir dağ başına attırmıştı. Böylelikle, Apollon'un haber verdiği felâket gerçekleşmedi; Laios, korktuğuna uğramadı: oğlunun eliyle

ölmedi. Kehanetlerin de bir değeri olmadığı anlaşıldı. Boşuna üzme kendini; kullarına bir buyruğu olduğu zaman, tanrının aracılara ihtiyacı yoktur; işini kendi görür.

OİDİPUS

Anlattıkların çok kuşkulandırdı beni, aklımı perişan etti.

İOKASTE

Ne var ki anlattıklarımda?

OİDİPUS

Yanılmıyorsam, Laios'un bir yol kavşağında öldürüldüğünü söyledin?

İOKASTE

O zaman da öyle dediler, bugün de öyle diyorlar.

OİDİPUS

Nerede bu, Laios'un öldürüldüğü yer?

İOKASTE

Phokis'te, Daulis ile Delphoi'den gelen yolların birleştiği yerde.

OİDİPUS

Ne zaman duyuldu bu hâdise?

İOKASTE

Sen bu ülkeye kral olmadan biraz önce.

OİDİPUS

Ey Zeus! Beni böyle mi mahvedecektin?

İOKASTE

Ne var, seni böyle birden telâşa, korkuya düşürecek?

OİDİPUS

Artık bana bir şey sorma. Laios'tan bahset bana. Nasıldı görünüşü, kaç yaşlarındaydı?

İOKASTE

Uzun boyluydu, saçları ağarmaya başlamıştı, biraz da sana benzerdi.

OİDİPUS

Eyvah! Korkarım, biraz önce, bilmeden kendime lânetler yağdırdım.

İOKASTE

Neler söylüyorsun, Oidipus? Yüzüne bakamıyorum.

OİDİPUS

Korkuyorum, kâhinin dedikleri çıkacak diye korkuyorum. Artık her şeyin anlaşılması için, bir noktayı daha aydınlatmanı istiyeceğim.

İOKASTE

Benim de içimi korku aldı, ama ne sorarsan cevap vereceğim.

OİDİPUS

Yanında sadece birkaç kişi mi vardı, yoksa, her hükümdar gibi, kalabalık muhafızlarla mı yola çıkmıştı?

İOKASTE

Beş kişiydiler; içlerinden biri, kralın habercisiydi. Arabayı Laios sürüyordu.

OİDİPUS

Anlaşılıyor her şey şimdi... Kimden öğrendin bütün bunları?

İOKASTE

Kaçıp kurtulan köleden.

OİDİPUS

Şimdi burada mı bu adam?

İOKASTE

Hayır. Buraya dönüp de seni ölen kralın yerine geçmiş görünce, bana geldi, yalvardı; hayatını çobanlıkla geçirmek, görmeye dayanamadığı bir şehirden uzaklarda yaşamak istediğini söyledi. Ben de râzı oldum, çünkü istediğinden fazlasına hak kazanmış bir insandı.

OİDİPUS

En kısa zamanda buraya gelebilir mi?

İOKASTE

Gelebilir, ama ne diye istiyorsun gelmesini?

OİDİPUS

Bu kadar konuştuktan sonra, onu ne diye görmek istediğimi anlarsın artık.

İOKASTE

Kolay buraya gelmesi; yalnız, üzerinde neden bu kadar durduğunu anlamak da hakkımdır sanırım.

OİDİPUS

Söyleyim sana, çünkü başka ümidim kalmadı. Hem, bu durumda, senden başka kime

açılabilirim? — Babam, Korinthos'lu Polybos, anam da Doris'li Memope'dir. O memlekette çok sevilen, sayılan bir insandım. Bir gün, çok canımı sıkan bir hâdise oldu. Bir ziyafette, şarabı fazla kaçıran bir davetli, bana "uydurma evlât" dedi. Bu çok ağırıma gitti. O gün, güç zaptettim kendimi. Ertesi gün, anamla babamı buldum, hâdiseyi anlattım. Çok üzüldüler; benim de içim biraz rahat eder gibi oldu, fakat o söz aklımdan çıkmıyordu bir türlü; içime işlemişti. Annemle babama haber vermeden Delphoi'ye, tapınağa gittim. Tanrı, sorduğuma cevap vermek istemedi, beni geri çevirdi. Yalnız, oradan ayrılmadan önce, Phoibos, korkunç felâketlere uğrıyacağımı; anamla evleneceğimi, ondan çocuklarım olacağını; bana hayat veren babamı öldüreceğimi söyledi. Bunun üzerine, başımı alıp Korinthos'tan çıkmaya, tanrının haber verdiği felâketlerden uzak kalacağımı sandığım bir yere gitmeye karar verdim. Yürüye yürüye, Laios'un öldürüldüğünü söylediğin yere geldim. Sana her şeyi anlatacağım, İokaste: üç yolun birbirine kavuştuğu yere yaklaştığım sırada, karşıdan, atlı bir arabada, demin tarif ettiğin insana benziyen biriyle, arabanın önünde giden bir kılavuzun geldiklerini gördüm. Kılavuz da, arabadaki ihtiyar da, sert bir sesle, bana yoldan çekilmem için bağırdılar. Kızdım, beni yoldan atmak isteyen arabacıya vurdum. Bunun üzerine, ihtiyar, arabasının yanından geçeceğim sırada, elindeki kırbaçla başıma vurdu. Bu ona pek pahalıya mal oldu: elimdeki sopayı ben de onun başına indirdim; ihtiyar, arabanın içine yuvarlandı, oradan da yere düştü. Hepsini de öldürdüm... Bu tanımadığım adam, Laios ise, dünyada benden daha bahtsız, tanrıların lânetine, hışmına uğramış bir insan var mıdır? Hiçbir yabancı, hiçbir yurttaş beni evine alamaz, benimle konuşamaz artık. Her yerden kovulup atılmam gerek. Ne acıdır ki, başıma lânetler yağdıran kendim oldum. Kara bahtlı, lânetli doğmuşum dünyaya. Kaderimde neler varmış! Doğup büyüdüğüm memleketten çıkıp gitmek;annemle evlenmek, bana hayat veren, beni yetiştiren babam Polybos'u öldürmek korkusuyla anamla babamı bir daha görememek; yurdumun topraklarına ayak basamamak... İnsafsız bir tanrı musallat olmuş başıma; beni felâketlere sürüklüyor. Ulu tanrılar; bana o günü göstermeyin! O büyük belâ gelip çatmadan, insanların arasından kaybolup gideyim!

KORO BAŞI

Anlattıkların, doğrusu, beni de kuşkulandırıyor. Ama, hâdiseyi göreni dinlemeden ümidini kesme.

OİDİPUS

Bütün ümidim o çobanda; onu bekliyorum.

İOKASTE

Ne umuyorsun ondan?

OİDİPUS

Söyliyecekleri senin anlattıklarına uyarsa, artık hiçbir şeyden korkmam.

İOKASTE

Okadar ehemmiyetli bir şey mi söyledim sana?

OİDİPUS

Bana dedin ki, çobanın iddiasına göre, Laios'u haydutlar öldürmüş. Yine böyle söylerse, onu öldürmediğim anlaşılır, çünkü bir adam, birkaç adam demek değildir. Aksine, bir kişi üzerinde durursa, benden başka birini aramaya lüzum kalmaz.

İOKASTE

İnan ki böyle söyledi. Aksini de iddia edemez artık; bunu yalnız ben değil, bütün memleket duydu. Dediklerini değiştirse bile, Laios'un, önceden bildirildiği şekilde öldürüldüğünü hiçbir zaman isbat edemez, çünkü Loksias, onu benden doğacak bir çocuğun öldüreceğini haber vermişti. O zavallı çocuğun da babasını öldürmesi imkâsızdı, çünkü kendisi daha önce ölmüştü. Kehanetlere inanmam artık.

OİDİPUS

Hakkın var, ama sen yine birini gönder, çobanı bulup buraya getirsin. Unutma bunu.

İOKASTE

Şimdi birini gönderirim. Biz de gidelim artık. Sen ne istersen ben onu yaparım.

Birlikte saraya girerler..

KORO

Ah, yardım etseler de tanrılar,
Bütün sözlerim, hareketlerim
Kavuşsa kutsal berraklığına
O yüksek kanunların!
Ölümlü kafalarda değil!

Olympos'ta doğan;
Dalmak, unutmak bilmeyen,
Yıpranıp eskimeyen,
Canlı kalan kanunlar...

Kibrin, azametin çocuğu: zâlim;
Taşkınca beslenip büyüdükçe,
Görür kendini yükseklerde,
Bilmeden âkıbetini, gaafil;
Düşer derin uçurumlara.

Oysa ki savaş sırası şimdi,
Gevşetmeye gelmiyen bir savaş,
Şehri tutup kaldırmak için,
Gönlümün dileği bu, tanrılardan...

Mânasız bir azametle,
Ne söylese, ne yapsa,
Kendi bildiğine giden,
Adalet'ten çekinmiyen,
Tanrı saygısı bilmiyen
Çarpılacaktır elbette
Hak ettiği âkıbete.
Böylesine kötülükler
Kimi çıkarmaz çileden?
İtibar görürse artık
Böyle ahlâk anlayışı;
Değer mi, gerçekten, bilmem,
Korolar düzenlemek?
Ey tanrılar tanrısı Zeus!
Adına lâyıksan,
Bu âleme hükmediyorsan,
Olup bitenler kaçmaz elbette
Gözünden, ebedî kudretinden.
Değer verilmiyor artık tanrı sözüne,
Laios hakkındaki vahiylere,
Kutlanmıyor artık Apollon,
Hiçbir yerde;
Kalmadı tanrılara saygı, yazık!

Yanında nedimeleriyle İokaste girer.

İOKASTE

Ülkemizin büyükleri: Ellerimdeki bu dalları, kokuları, tanrılarımızın sunaklarına getiriyorum. Oidipus, boş yere kuşkuya kapılıyor, korkuyor. Soğukkanlılıkla eski kehanetlere bakıp, yenilerinin bir değeri olamıyacağını anlamıyor. Kendisini sarsabilecek her söze kulak veriyor, benim dediklerimi dinlemiyor. Ben de, sana başvuruyorum, ey Apollon, bize en yakın olan Lykaios'lu tanrı! sana dileklerimizi getiriyorum; dertlerimizin şifasını ver! Batmak üzere olan bir geminin kaptanı gibi, Oidipus'un şaşkına döndüğünü görerek ürperiyoruz.

Korinthos'lu Habercî gelir.

HABERCİ

Yabancılar; bana Oidipus'un sarayını gösterir misiniz? Kralın nerede olduğunu biliyorsanız söyleyin.

KORO BAŞI

İşte sarayı; kendisi de içerde, yabancı, Bu gördüğün kadın, çocuklarının anası.

HABARCİ

Kralın örnek eşine mutluluk dilerim. Daima mutlu insanlar arasında yaşamasını isterim.

İOKASTE

Benim dileğim de bu senin için. Güzel sözlerinle buna lâyıksın. Bize bir haberin var mı-

HABERCİ

Ailen için, kocan için iyi haberlerim var, kraliçe.

İOKASTE

Nereden geliyorsun, getirdiğin haber ne?

HABERCİ

Korinthos'tan geliyorum. Getirdiğim haber seni sevindirecek, belki de üzecek.

İOKASTE

Demek hem sevindirici, hem üzücü? Bu nasıl haber böyle?

HABERCİ

Korinthos'ta dolaşan söylentilere göre, halk Oidipus'u kral yapmak istiyormuş.

İOKASTE

İhtiyar Polybos tahtında değil mi?

HABERCİ

Hayır, o artık mezarında.

İOKASTE

Demek Polybos öldü?

HABERCİ

Doğru söylemiyorsam tanrı canımı alsın!

İOKASTE

Koş, kadın, efendine haber ver. Ey o kehanetler nerdesiniz şimdi? Vaktiyle Oidipus, babasını öldürmek korkusuyla memleketinden çıkıp gitmişti. Bugün kendi kaderiyle ölmüş bulunuyor, oğlunun eliyle değil!

Oidipus gelir.

OİDİPUS

Beni niye çağırdın, İokaste?

İOKASTE

Bu adamı dinle, büyük kehanetlerin ne olduğunu anla.

OİDİPUS

Kim bu adam? Ne söylemeğe gelmiş bana?

İOKASTE

Korinthos'tan geliyor, baban Polybos'un ölüm haberini getiriyor.

OİDİPUS

Öyle mi, yabancı? Sen söyle bakalım.

HABERCİ

Polybos bu dünyadan göçtü.

OİDİPUS

Suikasta mı uğradı, yoksa bir hastalıktan mı öldü?

HABERCİ

Ufak bir sarsıntı yaşlı insanları yatağa düşürür.

OİDİPUS

Anlıyorum; zavallı babam hastalıktan öldü.

HABERCİ

Artık çok ihtiyarlamıştı.

OİDİPUS

Delphoi'deki kâhinden, tepemizde bağrışan kuşlardan kim haber sorar artık? Onlara bakarsan, babamı öldürecektim; babam Korinthos'ta öldü, işte ben buradayım; elim hiçbir kılıca değmedi. Belki ben yanında olmadığım için acısından ölmüştür! Böylelikle de

ölümüne ben sebep olmuşumdur... Gerçek şu ki, Polybos, o değersiz kehanetleri kendisiyle birlikte öteki dünyaya götürdü.

İOKASTE

Ben sana ne zamandır söylemiyor muydum?

OİDİPUS

Doğru, ama korku aklımı başımdan aldı.

İOKASTE

Artık öyle şeyleri aklından çıkar.

OİDİPUS

Ama, anamla evlenmek tehlikesi kaybolmuş değil!

İOKASTE

Durmadan işkence mi edeceksin kendine? Kaderin oyuncağı olan insan, ne bilir başına gelecekleri? En iyisi, kadere râzı olmak. Anayla evlenmek tehlikesi seni ürkütmemeli; rüyalarında analarıyla yatakta yattıklarını görenler çoktur. Böyle şeyleri hiç aklına getirmeyen insan, hayata kolayca dayanabilir.

OİDİPUS

Anam sağ olmasaydı, doğru düşünüyorsun derdim, ama o yaşadıkça içimden korku gitmiyecek.

İOKASTE

Babanın mezarda olması seni büyük bir sıkıntıdan kurtarmıyor mu?

OİDİPUS

Kurtarıyor, ama, ne de olsa, sağ kalan bir kadın var; ondan korkuyorum.

HABERCİ

Kim bu seni o kadar korkutan kadın?

OİDİPUS

Polybos'un karısı, Merope, ihtiyar.

HABERCİ

Ne diye korkuyorsun ondan?

OİDİPUS

Beni korkutan, tanrıların yolladıkları korkunç bir haber, yabancı.

HABERCİ

Bu haberin ne olduğunu söyliyebilir misin? Ama, belki de, öğrenilmesini istemezsin.

OİDİPUS

Söylenmiyecek bir şey değil: Loksias, günün birinde anamla evleneceğimi, kendi elimle babamın kanına gireceğimi haber verdi. Bu yüzden, uzun zamandır Korinthos'dan uzak yaşadım. İyi etmişim, ama anadan, babadan ayrı düşmek de çok acı şey doğrusu!

HABERCİ

Demek bu yüzden uzakta yaşadın?

OİDİPUS

Evet, ihtiyar; baba katili olmak istemiyordum.

HABERCİ

Kral; seni daha önce bu korkudan kurtarmadığıma üzülüyorum. Ben buraya sana bir faydam dokunur diye geldim.

OİDİPUS

Bu hizmetin elbette karşılığını göreceksin.

HABERCİ

Doğrusunu istersen, buraya gelirken aklımdan geçirmedim değil; sen Korinthos'a döndükten sonra beni unutmazsın diye düşündüm.

OİDİPUS

Ben hiçbir zaman baba yurduna ayak basacak değilim!

HABERCİ

Oğlum; ne kadar yanıldığın açıkça anlaşılıyor şimdi.

OİDİPUS

Neden böyle söylüyorsun, ihtiyar? Tanrılar aşkına, açık konuş!

HABERCİ

Seni memleketine dönmekten alakoyan sebepler bunlarsa...

OİDİPUS

Phoibos'un dediği çıkacak diye korkuyorum.

HABERCİ

Ananla babana karşı cürüm işlemekten korkuyorsun, değil mi?

OİDİPUS

Evet, ihtiyar; bütün korkularımın kaynağı bu işte.

HABERCİ

Boş yere korkuya kapıldığını bilmiyorsun öyleyse.

OİDİPUS

Boş yere olur mu hiç? Onlar benim anamla babam değil mi?

HABERCİ

Hayır, sen Polybos'un kanından değilsin.

OİDİPUS

Ne dedin? Polybos benim babam değil mi?

HABERCİ

Bana baba diyebilirsen, ona da dersin.

OİDİPUS

Senin gibi yabancı bir adam, babamla bir olur mu hiç?

HABERCİ

Sen benim oğlum olmadığın gibi, onun da oğlu değilsin.

OİDİPUS

Öyleyse niçin bana "oğlum" diyordu?

HABERCİ

Şunu bilesin ki, seni vaktiyle ona ben vermiştim.

OİDİPUS

Başkasının çocuğunu o kadar nasıl sever?

HABERCİ

O zaman çocuğu yoktu da ondan.

OİDİPUS

Sen beni bir başkasından mı almıştın, yoksa kendin mi bulmuştun?

HABERCİ

Seni Kithairon'un ormanlık, kuytu bir yerinde bulmuştum.

OİDİPUS

Ne diye dolaşıyordun oralarda?

HABERCİ

Dağlarda sürülerimi otlatıyordum.

OİDİPUS

Demek çobanlık ediyordun?

HABERCİ

İşte o günlerde seni ben kurtardım, yavrum!

OİDİPUS

Ne haldeydim beni bulduğun zaman?

HABERCİ

Ne halde olduğunu ayakların dile gelip te söylesel

OİDİPUS

O eski acıyı ne diye hatırlatıyorsun bana?

HABERCİ

Bağlarını çözdüm: ayaklarının uçları delinmişti.

OİDİPUS

Daha kundakta çocukken işkence başlamıştı!

HABERCİ

Oidipus adını da, o eski acıdan aldın.

OİDİPUS

Tanrılar aşkına, söyle! Anam mı, yoksa babam mı verdi bu adı bana?

HABERCİ

Bilmiyorum. Seni bana veren, bunu benden daha iyi bilir.

OİDİPUS

Öyleyse sen beni başkasından aldın; kendin bulmadın.

HABERCİ

Evet, seni bana, benim gibi çobanlık eden biri verdi.

OİDİPUS

Bu çobanın kim olduğunu söyliyebilir misin?

HABERCİ

Laios'un kölelerinden biriymiş.

OİDİPUS

Bu ülkenin eski kralı Laios'un mu?

HABERCİ

Evet, onun çobanlarından biri.

OİDİPUS

Sağ mı bu adam? Görebilir miyim onu?

HABERCİ

Sizler bu memleketin yerlilerisiniz; onu benden daha iyi tanırsınız.

OİDİPUS

Aranızda bu adamın sözünü ettiği çobanı, buralarda yahut köylerde görmüş olan, onu tanıyabilecek biri var mı?

KORO BAŞI

Bence, demin görmek istediğin köylü bu adamdır. Ama İokaste bunu herkesten iyi bilir.

OİDİPUS

Kraliçe; biraz önce buraya gelmesini istediğimiz adam, bu çoban olmasın?

İOKASTE

Hangi adam? Sen onun dediğine bakma; böyle boş lâkırdıları unutmaya çalış.

OİDİPUS

Olmaz; ortada böyle deliller varken, kimin oğlu olduğum gizli kalamaz.

İOKASTE

Yaşamak istiyorsan, tanrılar hakkı için, vazgeç bu araştırmadan! Çektiklerim bana yeter.

OİDİPUS

Korkma; üç kuşak öncesine çıkan bir köle kanından olduğum anlaşılsa bile, bir şey kaybetmezsin haysiyetinden!

İOKASTE

Yalvarırım; beni dinle, öğrenmeye kalkma bunu!

OİDİPUS

Hiçbir şey vazgeçiremez beni bundan; hakikati öğreneceğim.

İOKASTE

Sen benim sözümü dinle; en iyi yolu gösteriyorum sana.

OİDİPUS

Bıktım artık öğütlerinden!

İOKASTE

Kim olduğunu hiç bilmesen iyi olur.

OİDİPUS

Bana bu çobanı getirecek misiniz? *(Kölelerden biri çobanı aramaya gider)* Bırakın bu kadını, asaletiyle övünsün!

İOKASTE

Ah, kara bahtlı! Artık sana bundan başka verilecek bir ad bulamıyorum. Bundan sonra ağzımdan başka bir ad duyamazsın...

Saraya girer.

KORO BAŞI

Neden, Oidipus, neden bu kadın, büyük bir ümitsizlik içinde, ansızın böyle çıkıp gitti? İçerde derin bir sessizlik var; büyük bir felâket kopacak diye korkuyorum.

OİDİPUS

Koparsa kopsun! Soyum ne kadar aşağılık olursa olsun, bunu bilmek istiyorum. Kadınlar, kendilerini beğenmiş yaratıklar. Belirsiz bir soydan olduğuma üzülüyor herhalde. Kaderin çocuğu olmakla övünürüm, bundan da bir utanç duymam. Kader benim anam. Geçen yıllar beni bazan alçalttı, bazan yükseltti. Nasıl doğmuşsam öyle kalacağım, kimin çocuğu olduğumu da elbette öğreneceğim!

KORO

Kehanetten anlıyorsam,
Gerçeği sezebiliyorsam,
Ey Kithairon!
And içerim üzerine

Olympos'un:
Yarından tezi yok;
Yarın ayın on dördü,
Seni anacağız birlikte!
Çünkü Oidipus,
Memleketlindi senin;
Onu besledin,
Babalık ettin ona.
Esirgemedin lûtfunu
Başımızdakilerden;
Kutlayacağız seni
Korolarımızla,
Şarkılarımızla.
Sen de, Phoibos,
Umarım, hoşlanırsın onlardan...

Seni kim doğurdu, yavrum,
Hangisi, ölümsüz bâkirelerin?
Dağlarda dolaşan tanrı Pan'a
Gönlünü kaptıran mı?
Yüksek yaylalarda oturan
Loksias'la sevişen mi?
Belki Hermes'in oğlusun,
Kyllene dağının efendisi;
Belki de Bakkhos'un:
Doruklarda oturan,
Helikon'da sık sık
Onlarla oynaşan;
Doğdun dünyaya birinden...

OİDİPUS

İhtiyarlar; onu hiç görmedim, ama bu gelen, galiba çoktandır aradığımız çoban. O da, Korinthos'lu haberci kadar, geçkin yaşlı. Adamlarım da yanında. Ama, sen onu evvelce görmüşsün; bizden daha iyi tanırsın.

Laios'un ihtiyar kölesi gelir.

KORO BAŞI

Evet, o; tanıdım. Laios'un kölesiydi, çok sadık bir çobandı.

OİDİPUS

Korinthos'lu yabancı; ilkin sana soruyorum: sözünü ettiğin adam bu mu?

HABERCİ

Ta kendisi.

OİDİPUS

(Laios'un kölesine) Sıra sende, ihtiyar; yanıma yaklaş, gözünü gözümden ayırma; soracaklarıma cevap ver. Laios'un kölesiydin, değil mi?

LAİOS'UN KÖLESİ

Evet. Beni dışardan almamışlardı; kralın sarayında doğup büyüdüm.

OİDİPUS

Ne iş görürdün? Nasıl yaşardın?

LAİOS'UN KÖLESİ

Bütün vaktimi çobanlıkla geçirirdim.

OİDİPUS

Sürüleri daha çok nerelere götürürdün?

LAİOS'UN KÖLESİ

Kithairon bölgesine veya oralara yakın yerlere.

OİDİPUS

Bu adamı oralarda gördüğünü hatırlıyor musun?

LAİOS'UN KÖLESİ

Ne yapıyormuş orada? Kimmiş?

OİDİPUS

Şu adam işte.

LAİOS'UN KÖLESİ

Hemen cevap veremiyeceğim, çünkü iyice hatırlıyamıyorum.

HABERCİ

Beni tanıyamamasına hiç şaşma, efendimiz. Ben şimdi ona yardım ederim, muhakkak hatırlar. Eskiden, Kithairon üzerinde, o iki sürüye, ben de bir sürüye çobanlık ederdik. İki komşu gibi, yanyana yaşardık. Bahar başlarından itibaren altı ay. Kış gelince, sürüleri ben kendi ağıllarıma götürür, o da Laios'un ahırlarına çekerdi. Öyle değil mi?

LAİOS'UN KÖLESİ

Doğru, ama o kadar eski şeyler ki bunlar...

HABERCİ

Söyle bakayım: günün birinde, besleyip büyüteyim diye, bana bir çocuk verdiğini hatırlıyor musun?

LAİOS'UN KÖLESİ

Anlamadım; ne demek istiyorsun?

HABERCİ

İşte, dostum, karşında o çocuk!

LAİOS'UN KÖLESİ

(Değneğiyle üzerine yürür). Kahretsin seni tanrılar! Kes sesini!

OİDİPUS

Dur, ihtiyar, öfkelenip dövmeye kalkma onu; asıl senin sözlerine öfkelenmek lâzım.

LAİOS'UN KÖLESİ

Suçum ne, ey efendilerin efendisi!

OİDİPUS

O sana çocuktan söz açtı, cevap vermedin; suçun bu.

LAİOS'UN KÖLESİ

Ne dediğini bilmiyor, boşuna konuşuyor.

OİDİPUS

Güzellikle olmazsa, zorla cevap verirsin.

LAİOS'UN KÖLESİ

Tanrılar hakkı için; yalvarırım, bana kötü davranma! Ben ihtiyar bir adamım.

OİDİPUS

Ne bekliyorsunuz, ellerini arkasına bağlamak için?

LAİOS'UN KÖLESİ

Nedir bu başıma gelenler! Neyi öğrenmek istiyorsun?

OİDİPUS

Çocuğu verdin mi ona?

LAİOS'UN KÖLESİ

Verdim. O gün canım çıksaydı da, kurtulsaydım!

OİDİPUS

Doğruyu söylemezsen, başına gelecek de bu zaten.

LAİOS'UN KÖLESİ

Söylersem mahvolduğum gündür!

OİDİPUS

Bu adam galiba oyalamak istiyor bizi.

LAİOS'UN KÖLESİ

Çocuğu ona verdiğimi söyledim ya!

OİDİPUS

Kendi çocuğun muydu, yoksa onu sana bir başkası mı vermişti?

LAİOS'UN KÖLESİ

Benim çocuğum değildi; başkasından almıştım.

OİDİPUS

Onu burada kimden, hangi aile ocağından almıştın?

LAİOS'UN KÖLESİ

Tanrılar aşkına; sorma bunu bana!

OİDİPUS

Bir daha söyletirsen, kendini yok bil.

LAİOS'UN KÖLESİ

Mademki istiyorsun, söyleyim: çocuk, Laios'un sarayında doğmuştu.

OİDİPUS

Köle çocuğu mu, Laios'un kanından mı?

LAİOS'UN KÖLESİ

İşte söylemesi yürekler acısı, korkunç şey?

OİDİPUS

Bunun, benim için söylenmesi kadar duyulması da korkunç; ama söyliyeceksin.

LAİOS'UN KÖLESİ

Laios'un çocuğu olduğunu söylüyorlardı... Sarayda bulunan karın bunu herkesten iyi bilir.

OİDİPUS

Çocuğu o mu verdi sana?

LAİOS'UN KÖLESİ

Evet, efendimiz.

OİDİPUS

Ne diye verdi?

LAİOS'UN KÖLESİ

Öldüreyim diye.

OİDİPUS

Bir ana, öz evlâdına nasıl kıyar!

LAİOS'UN KÖLESİ

Tanrıların verdikleri uğursuz bir haberden korktuğu için.

OİDİPUS

Neymiş bu haber?

LAİOS'UN KÖLESİ

Günün birinde babasını öldüreceği haberi.

OİDİPUS

Peki, onu bu ihtiyara neden verdin?

LAİOS'UN KÖLESİ

Acıdım da ondan, efendimiz; onu, başka bir memlekete, kendi memleketine götürür diye düşünmüştüm. Onu kurtarmakla başına daha büyük belâlar açtım. Eğer sen o çocuksan, bilesin, bahtı kara doğdun dünyaya...

OİDİPUS

Her şey aydınlandı artık... Ey gün ışığı; bu seni son görüşüm olsun! Doğurmamalıydı beni doğuran; birleşmemeliydim birleştiğimle; öldürmemeliydim öldürdüğümü...

Saraya doğru koşar. Çobanlar gider.

KORO

Ey insanoğulları!
Ömrünüz bence bir hiç.
Kim ermiş bu dünyada,
Özlenen mutluluğa?
Hayâl, mutluluk denen;
O da sönüverince
Anlar gerçeği insan.
Talihsiz Oidipus!
Gördükten sonra senin
Yaman alnyazını,
İnanmam insanların
Mutluluğuna artık...

Yükseklere nişan almış,
İkbâle ermiş,
Mutluluk nedir, tatmıştı.
Yoketmişti, ey Zeus,
O sivri tırnaklı,
Çetin muammâlı,
Canavar bâkireyi.
Dikilip karşısına
Bir kale gibi, ölümün,
Korumuştu ülkemizi.

Bugün, acaba,
Bahtı daha kara,
Acısı daha korkunç
Kim var bu dünyada?
Ah, Oidipus,
Anlı, şanlı kral!
Demek, o gelin odası,
O liman,
Babasından sonra,
Barındırdı oğlunu da.
Ah, zavallı!
Böyle uzun zaman,
Sessiz,
Nasıl dayandı sana,
İzleri o babanın?

Her şeyi gören Zaman,
Girdiğin dünya evinde;
Günler boyunca
Babanın oğul.

Oğulun baba olduğu
O yüz karası yerde,
Yakaladı seni âkıbet.
Ey Laios'un evlâdı,
Hiç görmeseydim seni!
Doğruyu da söylemeli:
Daha dün,
Hayata kavuşturmuştun beni;
Bugün de,
Ölüm getiriyorsun bana;
Ağla gözlerim, ağla!

Saraydan bir haberci gelir.

HABERCİ

Sizler ki bu ülkenin en ünlü büyüklerisiniz, eğer bir vatandaş olarak, bu Labdakos oğullarına hâlâ asil bir sevgi besliyorsanız, anlatacaklarımı nasıl dinliyeceksiniz, bu acıya nasıl katlanacaksınız, bu yasa nasıl dayanacaksınız? Bu saray, öyle çirkeflere bulaşmış ki, onları ne İstros'un, ne de Phasis'in suları temizliyebilir. Çok geçmeden orada, mukadder olmıyan, bile bile sebebiyet verilen başka felâketlerde göreceğiz; acıların en acısı, kendi kendimize çektiğimizdir.

KORO BAŞI

Bildiklerimiz zaten kan ağlatıyor bize; söyliyecek daha ne kaldı ki?

HABERCİ

En kısa kelimelerle verilecek bir haber; kraliçemiz İokaste öldü.

KORO BAŞI

Bahtsız kadın! Kim sebep oldu ölümüne?

HABERCİ

Kendini öldürdü. Bu ölümü benim gibi gözlerinizle görmek felâketinden kurtuldunuz; ama sizlere gücüm yettiği kadar anlatınca kadıncağızın nasıl acı çektiğini anlıyacaksınız. Çılgınca saraydan içeri girer girmez, iki eliyle saçlarını yolarak yatak odasına koştu, arkasından hızla kapıları kapadı; öleli aradan yıllar geçen Laios'u çağırıyor, ona öz babasının kanına giren, anasından çocukları olan oğlunu hatırlatıyordu. Kocasının oğluyla yattığı, kendi çocuğundan çocuklar doğurduğu yatağın üzerinde acı acı ağlayıp sızlıyor, dövünüyordu. Sonra nasıl öldü bilmiyorum; Oidipus, haykırarak hızla içeri girdi; kraliçenin ölümünü göremedim. Gözlerimizi, kendini kaybetmiş bir halde koşan Oidipus'un üzerinden ayıramıyorduk. Oraya buraya koşuyor,bir kılıç istiyor, karısının, hayır karısının değil, kendisini ve çocuklarını dünyaya getiren kadının nerede olduğunu soruyordu. Köpüren öfkesi

içinde, bir tanrı, bilmiyorum hangi tanrı, ona kraliçeyi gösterdi, çünkü hiç birimiz ona kraliçenin bulunduğu yeri göstermemiştik. O zaman müthiş bir çığlık kopardı, biri ona yol gösteriyormuş gibi, çifte kanatlı kapıya atıldı; kapıyı rezelerinin üzerinde döndürerek açtı, odanın içine daldı. Orada karısını asılmış bulduk; ip hâlâ boğazını sıkıyordu. Zavallı adam, bu mazara karşısında, korkunç çığlıklar kopardı, karısını havada asılı tutan ipi çıkardı; zavallıcık yere düştü. İşte o zaman tüyler ürpertici sahneler gördük: Oidipus, ölünün elbiselerinden altın iğneleri koparıp aldı, kendi göz çukurlarına batırdı. Gözlerinin artık felâketlerini görmiyeceğini haykırıyordu: "Karanlıkta artık bu gözler görmiyecek; keşke hiç görmeseydiler! Her şeye rağmen tanıyabileceğim kimseleri artık tanımıyacaklar!" diye bağırarak elleriyle göz kapaklarını kaldırıyor, iğneleri durmadan batırıp çıkarıyordu. Kan çanağına dönen gözlerinden boşanan kanlar çenesinden akıyordu. Yüzünden sanki kan damlaları değil, dolu halinde, kapkara bir kan sağanağı boşanıyordu. Bütün bu felâketleri yalnız biri değil, karı koca ikisi birden istediler, ikisi birden paylaştılar. Bir zamanlar köklü bir mutluluğa erişmişlerdi; bugün o mutluluğun yerini hıçkırıklar, yürekler acısı felâketler, ölüm aldı. Sözün kısası, felâket adı altında ne varsa hepsi burada toplandı.

KORO BAŞI

Şimdi biraz olsun dindi mi acıları zavallının?

HABERCİ

Bağırıp çağırıyor: kapıların açılmasını, babasını öldüren evlâdın, annesiyle ..., — bunu söylemeye dilim varmıyor — bütün Kadmoslulara gösterilmesini istiyor. Kendi üzerine yağdırdığı lânetlerden sonra, artık sarayında kalamıyacağını, bu topraklardan çekilip gideceğini söylüyor. Ama kendisine yardımcı olacak, onu yedecek bir yabancıya ihtiyacı var. Acıları dayanılacak gibi değil; onu kendi gözlerinle göreceksin. İşte, kapılar açılıyor: en katı yürekleri bile sızlatacak bir manzarayla karşılaşacaksın!

Oidipus görünür: yüzü gözü kan içindedir.

KORO BAŞI

Nasıl dayanır insan bakmaya? Ne korkunç felâket! Hiç görmedim ömrümde böylesini. Talihsiz Oidipus! Nasıl oldu da böyle çılgınlığa kapıldın? Hangi intikamcı tanrı, kara bahtını büsbütün kararttı? Yazık oldu, ah, yazık! Çok isterdim seninle konuşmak, seni dinlemek, ama, bakamıyorum yüzüne; dehşetten ürperiyorum!

OİDİPUS

Ah benim kara bahtım, ah! Adımlarım beni böyle nerelere götürüyor? Sesim nerelerde kayboluyor? Ey kaderim; nerelere attın kendini?

KORO BAŞI

Tüyler ürpertici, görmeye, işitmeye yürekler dayanmıyan bir felâkete.

OİDİPUS

Ey karanlıklar bulutu! Felâket rüzgârının sürüklediği, üzerime yığdığı korkunç, ezici, dayanılmaz bulut! Bağrımı yakıyor yaralarımın acısı, felâketlerimin hâtırası.

KORO BAŞI

Böyle felâketler içinde elbette artacak şikâyetlerin; derdin de, acın da iki katlı...

OİDİPUS

Ah, dostum! demek bir sensin beni bırakıp gitmeyen, bir köre bakmak isteyen? Gizliyemezsin kendini benden; karanlıklara gömüldüm ama, sesini iyice tanıyorum.

KORO BAŞI

Ah, ne yaptın, nasıl kıydın gözlerine? Hangi tanrı seni kışkırttı böyle?

OİDİPUS

Apollon, dostlarım, Apollon! Bu dayanılmaz acıları o çektiriyor bana. Ama gözlerimi kör eden başka eller değil, kendi ellerim. Hem, benim için, bu dünyada görmeye değer ne kalmıştı ki?

KORO BAŞI

Doğru söylüyorsun.

OİDİPUS

Görecek, sevecek neyim vardı, dostlarım? Konuştuğum insanlardan hangi tatlı sözleri duyacaktım? Dostlarım; çabuk uzaklaştırın beni buralardan! Götürün bu belâlıyı, lânetliyi, tanrıların en çok nefret ettikleri insanı!

KORO BAŞI

Çok acınacak haldesin; hem felâkete uğradığın için, hem de başına gelenleri anlıyacak bir ruh taşıdığın için. Keşke hiç tanımasaydım seni!

OİDİPUS

Dağlarda dolaşırken beni bulup ayaklarımın sıkı bağlarını çözen, beni ölümden kurtaran, başıma bu belâların gelmesine yol açan adam kahrolsun! Ölüp kurtulsaydım, sevdiklerime de, kendime de acı çektirmezdim böyle.

KORO BAŞI

Keşke öyle olsaydı.

OİDİPUS

Babamı öldürmezdim, beni doğuran ananın kocası olmazdım. Benimle uğraşmazdı tanrılar; belâların belâsı çıkmazdı kısmetime...

KORO BAŞI

Doğru mu bu ettiğin, bilmiyorum; hiç yaşamamak, kör yaşamaktan daha iyi olurdu senin için.

OİDİPUS

Bana yapabileceğimin en iyisini yapmadığımı söylemeye kalkışma, öğütleri bırak. Bilmem, Hades'e gittiğim zaman, babama, talihsiz anama hangi gözlerle bakardım? Onlara karşı işlediğim cürümlerin acısı, beni assalar bile, çıkmaz. İğrenç bir günahın meyvası olan çocuklarımın nasıl bakardım yüzlerine? Gözlerim ne onları, ne bu şehri, ne surlarını, ne de koruyucu tanrılarımızın kutsal heykellerini göremezdi artık. Aksi gibi, Thebai'de çok şerefli bir ömür sürerken, Laios'un kanından gelen çocuğu, tanrıların lânetine uğrıyan o çirkefi attırmayı emretmekle kendimi buradan sürüp çıkarmış oldum. Bütün bu rezaletleri ortaya

serdikten sonra, başımı önünme eğmeden, nasıl bakardım o insanlara? Eğer kulaklarımı seslerin kaynağına kapamak elimde olsaydı, hem kör, hem sağır olmak için, onu da yapmaktan çekinmezdim, çünkü ruhun acılardan kurtulması huzur doğurur. Ey Kithairon! Ne diye barındırdın beni? Beni aldıktan sonra, bırakıp hemen öldürmedin? Ölseydim, kimin evlâdı olduğumu kimseler bilmezdi. Ey Polybos, Korinthos; ey babamın sandığım eski saray! O güzel görünüşler altında ne çıbanlar besleniyormuş! Aslında ne olduğum açığa çıktı bugün; herkes te biliyor bunu: günah işlemiş ana babanın adam öldürmüş canavar evlâdı. Ey üç yol ağzı, gölgeli vâdi, meşe ormanı; babamın kendi elimle döktüğüm kanını içen, üç yolun birleştiği dar geçit! O zaman işlediğim suçu hatırlıyor musunuz? Thebai'ye geldikten sonra daha neler, neler yaptığımı biliyor musunuz? Ey evlilik! Bana hayat verdin, sonra da, yeniden aynı tohumu bir daha saçtın: aynı kandan, çocuklarının kardeşi olan bir baba; babalarının kardeşi olan çocuklar; kocasının hem anası, hem karısı olan bir kadın dünyaya getirdin. Kısacası, insanlar arasında rastlanabilecek en iğrenç rezaletlere yol açtın... Ama yeter, yeter artık! Yapılması yüz kızartıcı şeyleri söylemek de yakışık almaz. Tanrılar aşkına, çabuk götürün beni buradan, nerede olursa olsun, gizleyin beni; öldürün beni, denize atın,

o da olmazsa, kimselerin göremiyeceği yerlere götürün... Yaklaşın yanıma; çok zavallı, bahtsız bir insana dokunmaktan çekinmeyin; inanın, benim acılarıma benden başka dayanabilecek insan yoktur bu dünyada!

KORO BAŞI

İşte Kreon; tam zamanında geliyor. İstediğini yapacak, sana yol gösterecek odur, çünkü senin yerine bu yurdu tek başına o koruyacak.

Kreon girer.

OİDİPUS

Ah! ne söyliyebilirm şimdi ona? Ne bekliyebilirim ondan? Çok haksızlık ettim ona.

KREON

Buraya seninle eğlenmek, eski hakaretlerini yüzüne vurmak için gelmedim, Oidipus. Ama sizler, insanlara saygınız yoksa, hiç olmazsa, her şeye hayat veren Helios'un ateşine saygı gösterin de, ne toprağın, ne kutsal yağmurun, ne gün ışığının kabul edemiyeceği bu murdar yaratığı böyle uluorta meydanda bırakmaktan utanın! Çabuk, onu sarayına götürün. Aile felâketlerini görmek, dinlemek, herkesten önce akrabalarının işidir.

OİDİPUS

Mademki büyüklük edip, kötüler kötüsü bir insanın yanına geldin, tanrılar aşkına beni dinle! Kendim için değil, senin için konuşacağım.

KREON

Ne istiyorsun benden?

OİDİPUS

Bir an önce kov beni bu memlekten; hiçbir insanla konuşamıyacağım bir yere attır.

KREON

Ne yapmam gerektiğini ilkin tanrıdan öğrenmek istemeseydim, bilesin, bu dediğini çoktan yerine getirirdim.

OİDİPUS

Tanrı zaten vermiş hükmünü: baba kanına giren, büyük günah işleyen öldürülecek.

KREON

Biliyorum, ama bu güç durumda ne yapılması gerektiğini açıkça bilmek daha iyi olur.

OİDİPUS

Mahvolmuş bir insan için hâlâ tanrıya mı başvuracaksınız?

KREON

Evet. Tanrının sözlerinden artık şüphe edemezsin.

OİDİPUS

Şüphe etmiyorum, sana da son dileklerimi söylüyorum: Saraydaki kadına uygun göreceğin bir mezar yaptır. Kendi kanından olan bir insandan bunu esirgemezsin. Bana gelince, baba yurdu görmesin beni ömrüm oldukça! Bırak da, dağlarda, ben doğduktan sonra babamla anamın bana mezar olarak seçtikleri Kithairon'da yaşıyayım, onların beni öldürmek istedikleri gibi öleyim. Hem, iyi biliyorum, beni ne hastalık, ne buna benzer bir şey öldürecek; çünkü daha büyük belâlara uğramak için ölümden kurtuldum. Alnıma yazılan çıkacak. Oğullarıma gelince, onlardan yana endişe etme, Kreon; ne de olsa erkektirler; nerede olsa yaşamanın yolunu bulurlar. Ama, acınacak halde olan benim o talihsiz kızlarıma bak. O kızlarım ki, bensiz sofraya oturmamışlardır, elimi değdirdiğim her yemekten paylarını almışlardır; yalvarırım, onlara bak, bunu benden esirgeme! Müsaade et de, iki elimle onlara dokunayım, felâketlerine ağlıyayım. Ey asil bir soydan gelen hükümdâr; onları okşarken gözlerimle görüyormuş gibi olacağım. Ey tanrılar! Bu hıçkıranlar, benim sevgili kızlarım

mı yoksa? Kreon bana acıyıp yavrularımı yanıma göndermiş olmasın? Yanılıyor muyum yoksa?

KREON

Yanılmıyorsun; onları buraya ben getirttim, çünkü çoktandır içini yakan arzuyu anlamıştım.

Bir kölenin getirdiği çocuklar, Kreon'un işareti üzerine Oidipus'un yanına yaklaşırlar.

OİDİPUS

Dilerim, Kreon, daima mutlu yaşarsın! Onları buraya getirdiğin için tanrı seni benden daha iyi korusun! Nerdesiniz çocuklar? Yaklaşın, buraya, bu kardeş ellere doğru gelin. Görüyorsunuz, bu eller babanızın eskiden parlıyan gözlerini aydınlıktan mahrum etti. Gözlerim görürken daha iyi görmüyordum, yavrularım; hiçbir şeyin farkında değildim. Baba dediğiniz insan, ananızın oğluydu. Sizi artık göremiyorum, ama insanlar yüzünden neler çekeceğinizi düşündükçe ağlıyorum. Thebai'lilerin karşısına nasıl çıkarsınız; toplantılarda, bayramlarda nasıl eğlenirsiniz, ağlamadan evinize nasıl dönersiniz? Evlenme çağınız geldiği zaman, soyumuz üzerine çöken uğursuzluğu paylaşmaya kim cesaret eder? Başınıza gelme-

dik ne dert kaldı? Babanız babasını öldürdü; anasıyla evlendi, kendi öz anasından sizleri dünyaya getirdi. İşte bütün bunları yüzünüze vuracaklar. Kim evlenir sizinle? Hiç kimse, yavrularım; hayatta zürriyetsiz, tek başınıza solup gideceksiniz. Menoikeus'un oğlu; mademki artık onların ne babası, ne de anası var; mademki onlara babalık edecek bir sen kaldın, kendi soyundan olan bu yaratıkları kimsesiz bırakıp süründürme, kimseye muhtaç etme! Benim kadar acı çekmesinler. Bu yaşlarında senden başka güvenecek kimseleri yok, onlara acı. İyi yürekli insan; elini bana ver de kabul ettiğini anlıyayım. Anlıyacak yaşta olsaydınız, çocuklarım, size ne öğütler verirdim! Şimdi ne söyliyebilirim size? Dua edin de, babanızdan daha iyi bir ömür nasibolsun size!

KREON

Yeter ağladığın; haydi, eve gir artık.

OİDİPUS

Bana ağır da gelse, dediğini yapacağım.

KREON

Her şeyi zamanında yapmalı.

OİDİPUS

Gideceğim, ama bir şartla.

KREON

Söyle, dinliyorum.

OİDİPUS

Beni bu memleketten kovacaksın.

KREON

Bu lûtfu tanrıdan bekliyebilirsin ancak.

OİDİPUS

Ama tanrılar bana düşman!

KREON

İşte onun için çabuk yerine getirirler istediğini.

OİDİPUS

Doğru mu söylediğin?

KREON

Düşünmeden söylemem.

OİDİPUS

Öyleyse götür beni buradan.

KREON

Haydi, yürü, ama çocukları bırak.

OİDİPUS

Olmaz, elimden alma onları!

KREON

Her istediğini almak huyundan vazgeçmiyecek misin? Gördün ki, bugüne kadar elde ettiklerin hayırlı olmadı senin için.

KORO BAŞI

Ey Thebaililer, yurttaşlarım! O zorlu muammâları çözen Oidipus'un haline bakın! Çok kudretli bir insandı. Onun mutluluğu bu şehirde hangi vatandaşı imrendirmemişti? Şimdi ne korkunç bir felâket kasırgasıyla sürüklendiğini görün! Onun için, son gününü görmeden, hiç kimseye mutluluğa ermiş demeyin!...

ESERDE GEÇEN MİTOLOJİK ADLAR

ABAİ. Apollon'un Phokis'teki tapınağı.

AMPHİTRİTE. Deniz perilerinden biri; Zeus'un kardeşi deniz tanrısı Poscidon'un karısı.

APOLLON. Zeus ile Leto'nun oğlu, Artemis'in kardeşi; sanat tanrısı. Delphoi'de tapınağı vardı.

ARES. Savaş tanrısı. Zeus ile Hera'nın oğlu. (Eserde Ares adı altında, Thebai'yi kasıp kavuran vebâ kasdediliyor).

ARTEMİS. Av tanrıçası. Zeus ile Leto'nun kızı. Ömrünü ormanlarda avlanmakla geçirmişti. (Latinlerde: *Diana).*

ATHENA. Düşünce tanrıçası. Zeus ile ilk karısı Metis'in kızı. Pallas - Athena adıyla tanınmıştır. Atina şehri adını ondan alır. Akropolis üzerinde Athena - Nike ile Erekhteion tapınakları onun adına yapılmıştır. (Romalılarda: *Minerva).*

BAKHOS. Bkz. *Dionysos.*

DAULİS. Delphoi'yi de içine alan Phokis bölgesinde eski bir şehir. (Bugünkü adı: *Dalia).*

DELOS. Ege denizinde bir ada. Artemis ile Apollon orada doğmuşlardı.

DELPHOİ. Parnassos dağının eteğinde kurulmuş en eski Yunan şehirlerinden biri. Apollon'un ünlü tapınağı, kâhini orada bulunuyordu; dertli insanların daima başvurdukları yerlerden biriydi.

DİONYSOS. Üzüm, şarap tanrısı, Zeus ile Semele'nin (Kadmos'un kızı) oğlu.

HADES. Adı "görünmeyen" anlamına gelen, ayrıca *Pluton* (zengin) şekliyle de tanınan yeraltı ülkesi tanrısı; Kronos ile Rhea'nın oğlu. İlk zamanlarda Pluton adı altında toprağın bereketini temsil etmiştir. Yeraltı tanrısı olarak, ölüler âlemine hükmeder.

HELİKON. Boiotia bölgesinde bir dağ. Edebiyat, güzel sanatlar tanrıçaları *Musa*'lar orada otururlardı. Edebiyat ve güzel sanatlara adlarını veren dokuz Musa şunlardır: *Kalliope* (destanî şiir); *Kleio* (tarih; *Euterpe* (musikî); *Melpomene* (tragedia); *Terpsikhore* (rakıs); *Erato* (mersiye); *Polyhymnia* (lirik şiir); *Urania* (astronomi); *Thalia* (Komedia).

HELİOS. Güneş; Hyperion ile Thea'nın oğlu.

HERMES. Belâgat tanrısı; Zeus ile Maia'nın oğlu; Arkadia'da, Kyllene dağında doğmuştur.

İSMENOS. Thebai ile ilgili efsanelerde Apollon'un oğlu olduğu rivayet edilen İsmenos, babasının tapınağında kâhinlik ediyordu. Bu tapınak, Thebai yakınlarında akan İsmenos ırmağı kıyısında bulunduğu için, kâhini de bu adı almıştır. Adakları yakmak, kül etmek suretiyle kehanette bulunulduğu için, "İsmenos'un külleri" sözü bunu anlatmaktadır.

İSTROS. Tuna nehrinin eski adı.

KADMOS. Fenike kralı Agenor'un oğlu. Yunanistan'da Thebai şehrinin kurucusu. Ares ile Aphrodite'nin kızı Harmonia ile evlenmişti. Oğlu Polydoros, Thebai kralı Laios'un babası, Oidipus'un dedesidir.

KERES'LER. İntikam tanrıçaları.

KİTHAİRON. Yunanistan'da Attike ile Boiotia bölgeleri arasında bulunan sıra dağların adı. Oidipus çocukken oraya atılmıştı.

KYLLENE. Arkadia bölgesinde bir dağ. Bugünkü adı: Ziria. (Bkz. *Hermes*).

LAİOS. Oidipus'un babası; Thebai'de krallığı kuran Labdakos'un oğlu. Babasından sonra Thebai tahtına geçmiş, Amphion ile Zethos hükümdarlığı gaspedince, memleketinden sürülmüş; onların ölümünden sonra yeniden iktidar mevkiine geçmiş, Kreon'un kız kardeşi İokaste ile evlenmişti. Uzun zaman çocukları olmamış, nihayet, aksi gibi, Oidipus doğmuştu.

LOKSİAS. Apollon'un lâkaplarından biri.

LYKAİOS. Arkadia'da bir dağ. Apollon'un orada oturduğu rivayet edilirdi.

MENADES. "Çılgın kadınlar" anlamına gelen bir kelime. Dionysos'un eğlencelerinde yanından ayrılmıyan, saçları başları dağınık bir halde rakseden bâkirelerin adıdır.

MENOİKEUS. Kreon'un babası.

OLYMPİA. Eski Yunanistan'ın dinî merkezlerinden biriydi; dört yılda bir büyük şenliklerle oyunlar tertiplenen yer. Orada Zeus ile Hera'nın tapınakları vardı.

PALLAS. Bkz. *Athena.*

PAN. Sürülerin, çobanların tanrısı. Tabiatı da temsil ediyordu. Boynuzlu, keçi ayaklıydı.

PARNASSOS. Delphoi'nin kuzeyinde bulunan dağ; Apollon ile sanat Musa'larının orada oturdukları farzedilirdi.

PHASİS. Güney Kafkasya'da, Poti yakınında denize dökülen *Rion* nehrinin eski adı. (Osmanlı idaresinde bu nehre "Faş suyu" denilirdi).

PHOİBOS. Apollon'un bir başka adı; ışık tanrısı da olduğu için bu adı almıştır.

PHOKİS. Kuzey Yunanistan'da bulunan bölgenin adı. Delphoi bu bölgededir.

PYTHON. Delphoi tapınağının bir başka adı; Apollon orada Python adlı canavarı yendiği için bu adı alır.

SPHİNKS. Başı ve göğsü insan, ayakları arslan, kolları kartal kanadı şeklinde dişi canavar. Adı "boğan" anlamına gelir. (Oidipus ile ilgili efsanedeki yeri hakkında önsözde bilgi verilmiştir).

ZEUS. Tanrılar tanrısı. Olympos dağında otururdu. (Latinlerde : *Juppiter*).

KRAL OİDİPUS